

Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Καλαμάτας

Σχολή Διοίκησης – Οικονομίας

Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής

Θέμα: Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σπουδάστρια: Αμπλιανίτη Βασιλική (ΑΜ2004214)

Επιβλέπων Καθηγητής: κος Σηλιόπουλος Οδυσσέας

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2014

Ού του ζῆν μόνον ἔνκεν, ἀλλὰ μάλλον του εὐ ζῆν ἔνεκα ἐκοινώνησαν οἱ ἄνθρωποι.

Ἀριστοτέλους, Πολιτικά.

Ευχαριστίες

Αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμά, όλους τους ανθρώπους από το περιβάλλον μου, οι οποίοι καθ' οιονδήποτε τρόπο μου συμπαραστάθηκαν και με ενθάρρυναν, για την συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ιδιαίτερα οφείλω να ευχαριστήσω, όλους τους καθηγητές του Τμήματος Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής του ΑΤΕΙ Καλαμάτας, για τις επιστημονικές γνώσεις και την εμπειρία τους, που μου προσέφεραν κατά τα έτη των σπουδών μου.

Τις μεγαλύτερες ευχαριστίες απευθύνω στον επιβλέποντα καθηγητής μου κ. Οδυσσέα Σπηλιόπουλο, για την καθοδήγηση που μου προσέφερε ως προς την επιλογή του θέματος, αλλά και την συνεχή υποστήριξη και τις συμβουλές του, μέχρι την ολοκλήρωση της μελέτης.

Τέλος, ευχαριστώ τους γονείς μου, που καθ' όλα αυτά τα χρόνια με στήριξαν οικονομικά και ψυχολογικά, για την περάτωση των σπουδών μου.

Περίληψη

Η ενοποίηση των κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου σε μία οντότητα, την Ευρωπαϊκή Ένωση, στηρίχθηκε στην “λειτουργική” μέθοδο. Κατ' αυτήν, η ενοποίηση πραγματοποιείται κατά λειτουργία ή τομέα, με πρώτη και κύρια την οικονομία.

Τα κράτη-μέλη, εκχωρούν τις λειτουργίες αυτές ή τις αρμοδιότητες στην Ένωση, η οποία τις ασκεί όχι με μία κεντρική κυβέρνηση, αλλά μέσω ενός πλέγματος θεσμοθετημένων κοινοτικών οργάνων. Τα όργανα αυτά (συμβούλιο, κοινοβούλιο και επιτροπή), που ελέγχονται από το δικαστήριο, ευρίσκονται σε μία θεσμική ισορροπία και εκπροσωπούν τόσο τα ίδια τα κράτη-μέλη, όσο και τους λαούς τους. Οι εκχωρούμενες αρμοδιότητες στην Ένωση, αυξάνουν με την πάροδο του χρόνου, αλλά και με την επικύρωση νέων συνθηκών που τροποποιούν τις ιδρυτικές.

Από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανάγεται σε υπερεθνικό όργανο, με νομοθετικές και εκτελεστικές αρμοδιότητες. Η επιτροπή συγκεντρώνει την τριπλή νομιμοποίηση από κράτη (πρόταση), λαούς (έγκριση κοινοβουλίου) και πολίτες (λειτουργική νομιμοποίηση), καθώς ενεργεί με βάση το ευρωπαϊκό συμφέρον και με σεβασμό προς τα θεμελιώδη δικαιώματα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι το κατ' εξοχήν κοινοτικό όργανο, που εκπροσωπεί, προστατεύει και προάγει τα κοινοτικά συμφέροντα και επιδιώκει την πραγμάτωση των κοινοτικών στόχων, χωρίς να λαμβάνει υπ' όψη τα κατ' ιδίαν συμφέροντα και τις κατ' ιδίαν επιδιώξεις των εθνικών κυβερνήσεων και των κρατών μελών.

Τομείς που εντάσσονται στις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και για τους οποίους η επιτροπή έχει να επιδείξει σημαντικό έργο, είναι η υποβολή νομοθετικών προτάσεων, η διαχείριση του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η κατανομή των κονδυλίων, η εφαρμογή το Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τέλος η εκπροσώπηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Διεθνείς Οργανισμούς.

Εισαγωγή

Κατά την Ελληνική μυθολογία, η Ευρώπη ήταν μία νέα κοπέλα από την Φοινίκη, την οποία ο Ζεύς μεταμορφωμένος σε ταύρο, την απήγαγε και την έφερε στην Κρήτη. Ο όρος Ευρώπη, δήλωνε τις περιοχές δυτικά της Περσίας. Η ευρωπαϊκή ήπειρος, οργανωμένη σε εθνικά κράτη, διαμορφώθηκε στον πολιτικό χάρτη σταδιακά, και στον σχηματισμό των σημερινών κρατών, συντέλεσαν μεταξύ άλλων, η βιομηχανική επανάσταση και η ανάπτυξη της παραγωγής, του εμπορίου και των διεθνών συναλλαγών. Η αστική ιδεολογία με τα αιτήματα της ελευθερίας της ισότητας και της αδελφοσύνης, η Χριστιανική θρησκεία και οι καταβολές της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας, απετέλεσαν τον συνδετικό ιστό μεταξύ των κρατών της ευρωπαϊκής ηπείρου.

Προτάσεις για ενοποίηση της κατακερματισμένης Ευρώπης, δίχως βίαιο τρόπο αλλά με την θέληση των λαών, υπήρξαν από το 1700 και μετέπειτα, αλλά παρέμεναν στη σφαίρα της εξωπραγματικής ρομαντικής ιδεολογίας (William Penn, John Pellers, Ρήγας Φεραίος, Saint Simon). Ο 19ος αιώνας σηματοδοτεί τον θρίαμβο του έθνους-κράτους και στην συνέχεια ο 20ος αιώνας οδηγεί σε δύο καταστροφικούς παγκόσμιους πολέμους. Την γέννηση της σημερινής Ευρωπαϊκής Ένωσης θα πρέπει να την αναζητήσουμε στην μεταπολεμική εποχή.

Μέσα από τη συνειδητοποίηση των καταστροφών του Β' παγκοσμίου πολέμου, γεννιέται η ιδέα της απαξίωσης του ανεξαρτήτου έθνους-κράτους ως θεμελίου του διεθνούς συστήματος, καθώς και το πρότυπο της υπέρβασης του εθνικού κράτους, με οργάνωση της Ευρώπης σε ομοσπονδιακή βάση.

Το εγχείρημα ξεκίνησε το έτος 1957 με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) από έξι χώρες, την διαχρονική διεύρυνση αυτής με νέες χώρες-μέλη, την επιτάχυνση της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης με την συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και έφθασε έως σήμερα ώστε η Ευρωπαϊκή Ένωση να περιλαμβάνει 28 κράτη-μέλη. Η επιτυχής πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης οφείλεται πέραν των άλλων, στο ότι διαθέτει έναν ικανό αριθμό οργάνων, θεσμών και διαδικασιών για την επίτευξη των στόχων σε μία πληθώρα τομέων.

Στόχος της παρούσας εργασίας, είναι να καταδείξει την σημαντικότητα της ευρωπαϊκής επιτροπής, ως θεσμικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και να προβάλλει τον ρόλο που αυτή ασκεί, στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία αναδρομή στην ιστορία και εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με αναφορά στις συνθήκες δημιουργίας των ευρωπαϊκών κοινοτήτων και περιγράφεται η πορεία έως

ενιαία ευρωπαϊκή πράξη και την συνεπακόλουθη συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται το θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατηγοριοποιούνται τα θεσμικά όργανα αυτής και γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των θεσμικών οργάνων.

Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως θεσμικό όργανο, αρχικά της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και στη συνέχεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και περιγράφονται η σύνθεση και οι αρμοδιότητες της.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, καθώς και στους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας.

Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μία συνολική αποτίμηση της πορείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ρόλου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε αυτήν.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	3
Περίληψη.....	4
Εισαγωγή.....	5-6
Κεφάλαιο Πρώτο: Ιστορία και εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.....	
1.1 Ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.....	8
1.2 Η δημιουργία των ευρωπαϊκών κοινοτήτων.....	9
1.3 Η εξέλιξη των κοινοτήτων έως την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη.....	10-11
Κεφάλαιο Δεύτερο: Το θεσμικό σύστημα της ευρωπαϊκής ένωσης.....	
2.1 Τα χαρακτηριστικά του θεσμικού συστήματος.....	12
2.2 Τα όργανα της ευρωπαϊκής ένωσης και η κατηγοριοποίησή τους.....	13-14
2.3 Η ευρωπαϊκή επιτροπή.....	15
2.4 Το ευρωπαϊκό κοινοβούλιο.....	16
2.5 Το ευρωπαϊκό συμβούλιο.....	17
2.6 Το συμβούλιο υπουργών.....	18
2.7 Το δικαστήριο της ευρωπαϊκής ένωσης.....	19
2.8 Η ευρωπαϊκή κεντρική τράπεζα.....	20
2.9 Το ελεγκτικό συνέδριο.....	21
2.10 Η ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική επιτροπή.....	22
2.11 Η επιτροπή των περιφερειών.....	22
2.12 Η επιτροπή μόνιμων αντιπροσώπων.....	22
Κεφάλαιο Τρίτο: Η ευρωπαϊκή επιτροπή.	
3.1 Η επιτροπή της ευρωπαϊκής οικονομικής κοινότητας.....	23-24
3.2 Το μέγεθος και η σύνθεση της ευρωπαϊκής επιτροπής.....	25-28
3.3 Η λειτουργία της ευρωπαϊκής επιτροπής.....	29-30
3.4 Οι αρμοδιότητες της ευρωπαϊκής επιτροπής.....	31-32
Κεφάλαιο Τέταρτο: Ο ρόλος της ευρωπαϊκής επιτροπής.	
4.1 Η διαδικασία έκδοσης των νομοθετικών πράξεων.....	33-36
4.2 Επιτροπολογία.....	37-38
4.3 Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας.....	39-41
Κεφάλαιο Πέμπτο: Συνολική αποτίμηση.....	42-44
Βιβλιογραφία.....	45-46
Παράρτημα.....	47-57

Κεφάλαιο Πρώτο: Ιστορία και εξέλιξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

1.1 Ιστορία της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης

Οι προσπάθειες που είχαν κάποια απήχηση, για την ενοποίηση των κρατών της Ευρώπης, ξεκίνησαν μετά τον Α' παγκόσμιο πόλεμο, με όραμα μία ελεύθερη και ειρηνική σύνδεση κρατών με ίσα δικαιώματα. Μετά την δημιουργία της κοινωνίας των εθνών με βασικό στόχο την περιφρούρηση της ειρήνης, στην Αυστρία ο κόμης Coudenhore Kalergi το έτος 1923 δημιουργεί την “Πανευρωπαϊκή Κίνηση”. Στο συνέδριο της Βιέννης, το έτος 1927, καθορίζονται οι αρχές της “Πανευρωπαϊκής Κίνησης” προκειμένου να οδηγήσουν σε μία συνομοσπονδία των κρατών της Ευρώπης.

Το έτος 1929 και κατά την διάρκεια της 10ης συνόδου της κοινωνίας των εθνών, ο Γάλλος υπουργός εξωτερικών και μετέπειτα πρωθυπουργός Aristide Briand υπέβαλλε επισήμως πρόταση προς 26 ευρωπαϊκά κράτη για την συγκρότηση Ευρωπαϊκής Ομοσπονδιακής Ένωσης (Χριστοδουλίδης - Κλάψης, 2008). Οι προσπάθειες αυτές παρέμειναν ατελέσφορες εξαιτίας της πολιτικής και οικονομικής αστάθειας της δεκαετίας του 1930 και του επακολούθησαντος Β' παγκοσμίου πολέμου.

Μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, ο Winston Churchill το έτος 1946, αναφέρεται στην αναγκαιότητα δημιουργίας των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης, αποκλείοντας όμως την συμμετοχή σε αυτές της Μεγάλης Βρετανίας ως αυτοκρατορικής δύναμης. Τον Μάιο του 1948, η Διεθνής Επιτροπή Συντονισμού των κινήσεων για την ενοποίηση της Ευρώπης, πραγματοποιεί το Συνέδριο της Χάγης, στο οποίο συμμετέχουν 800 προσωπικότητες από 19 κράτη. Κατά την διάρκεια του συνεδρίου της Χάγης, ο Ελβετός Denis De Rougemont, παρουσιάζει ένα κείμενο με προτάσεις για ενοποίηση των κρατών, μέσω μεταβίβασης κρατικής κυριαρχίας σε επίπεδο πολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό. Παράλληλα, διαμορφώνονται τρεις σχολές σκέψης:

- Η ομοσπονδιακή, η οποία επιδιώκει την άμεση ίδρυση ομοσπονδίας κρατών.
- Η ενωσιακή, η οποία προτείνει την ένωση ανεξαρτήτων κρατών, με ελαχίστους περιορισμούς κυριαρχίας.
- Η λειτουργική, η οποία ενώ αποδέχεται ως τελικό στόχο την ομοσπονδία κρατών, προτείνει μία σταδιακή ενοποιητική διαδικασία με εκχώρηση κρατικής κυριαρχίας κατά τομείς.

1.2 Η δημιουργία των ευρωπαϊκών κοινοτήτων.

Ο Γάλλος υπουργός εξωτερικών και μετέπειτα πρωθυπουργός, Robert Schuman, την 9η Μαΐου του έτους 1950, προέβη σε διακήρυξη για την προσέγγιση των εθνών της Ευρώπης, μέσω της υπέρβασης των αντιθέσεων μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας. Το σχέδιο Schuman απετέλεσε την βάση της συνθήκης ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ), η οποία υπεγράφη στο Παρίσι την 18η Απριλίου του έτους 1951 από έξι χώρες (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία) και τέθηκε σε ισχύ της 23η Ιουλίου του έτους 1952 με χρονική διάρκεια έως την 23η Ιουλίου του έτους 2002. Η παραγωγή και οι τιμές άνθρακα και χάλυβα, κατά την διάρκεια ισχύος της συμφωνίας, ήταν υπό την εποπτεία μίας ανώτατης αρχής, η οποία αποτελούσε όργανο της κοινότητας, ανεξάρτητο από τα κράτη – μέλη (Κανελλόπουλος Π., 2003).

Από τις ίδιες χώρες, έξι στον αριθμό, υπεγράφησαν στην Ρώμη την 25η Μαρτίου του έτους 1957 η συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ) καθώς και η συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΚΑΕ). Οι δύο αυτές συνθήκες, τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου του έτους 1958 (Μούσης Ν., 2005).

Σύμφωνα με το άρθρο 2 της ιδρυτικής συνθήκης (ΣυνθΕΟΚ): “Η κοινότητα έχει ως αποστολή, με την δημιουργία μίας κοινής αγοράς και την προοδευτική προσέγγισης της οικονομικής πολιτικής των κρατών – μελών, να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της, την συνεχή και ισόρροπη επέκταση της οικονομίας, την αυξημένη σταθερότητα, την επιτάχυνση της ανύψωσης του βιοτικού επιπέδου και τις στενότερες σχέσεις μεταξύ των κρατών που συνενώνει”. Κατευθύνσεις που οδήγησαν στην διαμόρφωση κοινής Αγροτικής Πολιτικής, Πολιτικής Μεταφορών, και σε κάποιο βαθμό Κοινωνικής Πολιτικής. Οι συνθήκες ΕΚΑΧ, ΕΟΚ και ΕΚΑΕ δημιούργησαν τις τρεις “Ευρωπαϊκές Κοινότητες”

1.3 Η εξέλιξη των κοινοτήτων έως την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη.

Από τις έξι ιδρυτικές χώρες που απετέλεσαν τα κράτη – μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατά την δεκαετία του 1950 έως και την εφαρμογή σε ισχύ της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης την 1η Ιουλίου του έτους 1987, τα κράτη – μέλη αυξήθηκαν σε 12 με την προσχώρηση της Βρετανίας, Δανίας, Ιρλανδίας, Ελλάδας, Ισπανίας και Πορτογαλίας.

Παράλληλα, οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες διήλθαν από στάδια εντάσεων λόγω διαφορών, που οδηγούσαν σε συμβιβασμούς για να ξεπεραστούν οι κρίσεις και να μην καταστραφεί ολόκληρο το οικοδόμημα. Στην κατεύθυνση της φυγής προς τα εμπρός, υπήρξαν θεσμικές καινοτομίες ως προς τα όργανα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για την βελτίωση της λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας, αυξήθηκε ο δημοσιονομικός προϋπολογισμός και επιταχύνθηκε η ενοποιητική διαδικασία (Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα, Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία).

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ) υπεγράφη στο Λουξεμβούργο την 17η Φεβρουαρίου του έτους 1986 και ετέθη σε ισχύ την 1η Ιουλίου του έτους 1987. Με την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη αναθεωρείται νομικά η συνθήκη ΕΟΚ και εισάγονται προβλέψεις για την εξωτερική πολιτική και ασφάλεια. Οι σπουδαιότερες θεσμικές καινοτομίες που εισήγαγε, είναι:

- Ενιαία αγορά, με την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίου, και χρόνο ολοκλήρωσης αυτής μέχρι την 31η Δεκεμβρίου του έτους 1992.
- Νομοθετική συνεργασία του Συμβουλίου Υπουργών, όπου απαιτείται αυξημένη πλειοψηφία, με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπου απαιτείται απλή πλειοψηφία. Από την διαδικασία αυτή, στην οποία ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι αυξημένος, εξαιρέθηκαν οι τομείς την φορολογίας και της ελεύθερης κυκλοφορίας προσώπων. Με την κατάργηση της ομοφωνίας των Υπουργών, που ίσχυε πριν την (ΕΕΠ), διευκολύνθηκε η λήψη αποφάσεων.
- Επίσημη αναγνώριση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων, ως τυπικού οργάνου των κοινοτήτων.
- Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην κοινότητα, στους τομείς της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία, της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, της έρευνας, της τεχνολογίας και της περιβαλλοντικής προστασίας.
- Ίδρυση Πρωτοβάθμιου Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου (ΠΕΚ).
- Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία.

Η συγκεκριμένη ευρωπαϊκή πράξη ονομάστηκε ενιαία, επειδή ως συνθήκη εμπεριείχε την απαίτηση να επικυρωθεί ως σύνολο και όχι μερικώς. Η (ΕΕΠ) επαναδρομολόγησε την κοινότητα στην τροχιά της Συνθήκης της Ρώμης.

Κεφάλαιο Δεύτερο: Το θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.1 Τα χαρακτηριστικά του θεσμικού συστήματος.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αριθμεί σήμερα 28 κράτη – μέλη. Στις χώρες που μετείχαν έως το 1987, προστέθηκαν στη συνέχεια, οι Αυστρία, Φινλανδία, Σουηδία (1995), Κύπρος, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λεττονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία (2004), Βουλγαρία, Ρουμανία (2007) και η Κροατία (2013).

Μία τόσο πολυπληθής ένωση κρατών, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά, απαιτεί το κατάλληλο οργανωτικό πλαίσιο. Με τον όρο “το θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, εννοούμε το πλαίσιο λειτουργίας και αρμοδιοτήτων των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα γενικά χαρακτηριστικά του θεσμικού συστήματος, είναι:

- Το συγκεκριμένο σύστημα είναι κρατομορφικό, δηλαδή προσομοιάζει με το πρότυπο κρατικής οργάνωσης ενός ομοσπονδιακού κράτους. Παρ' όλα αυτά διαφοροποιείται από αυτό, στο ότι τα κράτη – μέλη παραμένουν η ισχυρότερη πηγή πολιτικής νομιμοποίησης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένωση κρατών και όχι ένωση πολιτών. Βέβαια, η έκφραση των πολιτών συντελείται μέσω του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου, οι αρμοδιότητες του οποίου διεκδικούνται σταδιακά.
- Η θεσμική λογική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποσκοπεί στην σύζευξη υπερεθνικών και διακυβερνητικών στοιχείων.
- Το συγκεκριμένο σύστημα είναι υπερεθνικό και υπερκρατικό, προκειμένου μνα τυγχάνει της εμπιστοσύνης των κρατών – μελών και να είναι αποδεκτό, ως αμερόληπτο και αδιάβλητο.

2.2 Τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η κατηγοριοποίησή τους.

Ο χαρακτηρισμός ενός οργάνου ως θεσμικού διαφοροποιείται μεταξύ των συνθηκών, ακολουθώντας την εξέλιξη της κοινότητας / ένωσης.

Σύμφωνα με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (άρθρο 13 ΣΕΕ) το θεσμικό πλαίσιο περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ελεγκτικό Συνέδριο. Η Συνθήκη της Λισαβόνας, όπως και η Συνθήκη της Νίκαιας αναγνωρίζει την νομική κατάσταση “συμβουλευτικών οργάνων” στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών (Μούσης Ν., 2005).

Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν βάσει των αρμοδιοτήτων τους, σε:

- Δικαιοπαραγωγικά, τα οποία είναι αρμόδια για πτυχές της νομοπαραγωγικής διαδικασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.
 - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
- Δικαιοδοτικά, τα οποία είναι αρμόδια για τον δικαιοδοτικό έλεγχο.
 - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - Ελεγκτικό Συνέδριο.
- Γνωμοδοτικά / Συμβουλευτικά, τα οποία έχουν αμιγώς συμβουλευτικό χαρακτήρα.
 - Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.
 - Επιτροπή των Περιφερειών.
- Πολιτικής καθοδήγησης.
 - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.
- Άσκησης νομισματικής πολιτικής.
 - Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Αντίστοιχα, τα θεσμικά όργανα της ευρωπαϊκής Ένωσης μπορούν να κατηγοριοποιηθούν βάσει της συγκρότησής τους, σε:

- Διακυβερνητικά / Διακρατικά, τα οποία συγκροτούνται από επισήμους εκπροσώπους των

κρατών – μελών.

- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.
- Υπερεθνικά / Υπερκρατικά, τα οποία δεν συγκροτούνται από επίσημους εκπροσώπους των κρατών – μελών και ως εκ τούτου διαθέτουν θεσμική υπερεθνικότητα, δηλαδή αυτονομία βούλησης έναντι των κρατών – μελών.
 - Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο.
 - Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
 - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - Ελεγκτικό Συνέδριο.
 - Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.
 - Επιτροπή των Περιφερειών.
 - Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Το θεσμικό σύστημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθεί την αρχή της διάκρισης των εξουσιών, μεταξύ των θεσμικών οργάνων.

- Νομοθετική λειτουργία.
 - Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
 - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.
 - Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο.
- Εκτελεστική λειτουργία.
 - Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
 - Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.
- Δικαστική λειτουργία.
 - Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
 - Ελεγκτικό Συνέδριο.

2.3 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή -για την οποία θα αναφερθούμε εκτενέστερα στο επόμενο κεφάλαιο- αποτελεί το τεχνοκρατικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα άρθρα 211 – 219 της Συνθήκης είναι σχετικά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, χαράσσει κατευθύνσεις, διευθύνει και καθοδηγεί πολιτικά της Επιτροπής (άρθρο 219 παρ. 1 Συνθήκης), ενώ κατανέμει τα χαρτοφυλάκια στους 28 επιτρόπους. Τα μέλη της Επιτροπής επιλέγονται “βάσει των γενικών τους προσόντων και οφείλουν να ασκούν τα καθήκοντα τους με πλήρη ανεξαρτησία προς το γενικό συμφέρον της κοινότητας” (άρθρο 213 παρ. 2 Συνθήκης).

Το άρθρο 211 Συνθήκης ορίζει ότι: “Για την διασφάλιση της λειτουργίας και ανάπτυξης της κοινής αγοράς, η επιτροπή:

- μεριμνά για την εφαρμογή της παρούσας συνθήκης, καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής από τα όργανα.
- διατυπώνει συστάσεις ή γνώμες επί θεμάτων που αποτελούν αντικείμενο της παρούσας συνθήκης, εφόσον προβλέπεται ρητώς από αυτήν ή θεωρείται αναγκαίο από την Επιτροπή.
- έχει ιδίαν εξουσία λήψης αποφάσεων και συμπράττει στην διαμόρφωση των πράξεων του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου κατά τις διατάξεις της παρούσας συνθήκης.
- ασκεί τις αρμοδιότητες που της αναθέτει το Συμβούλιο για την εκτέλεση των κανόνων που θεσπίζει.”

Οι κυριότερες αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είναι:

- Αρμοδιότητα ανάληψης νομοθετικής πρωτοβουλίας για την περαιτέρω ανάπτυξη του Κοινοτικού Δικαίου.
- Νομοθετική και οιοική νομοθετική αρμοδιότητα.
- Ελεγκτική αρμοδιότητα ως προς την τήρηση και ορθή του πρωτογενούς και του παραγώγου Κοινοτικού Δικαίου.
- Εκτελεστική αρμοδιότητα, αναφορικά με την διαχείριση των κοινοτικών διατάξεων.

2.4 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει κυρίως πολιτικό χαρακτήρα, αντιπροσωπεύει τους πολίτες των κρατών – μελών (άρθρο 189 ΣυνθΕΚ) και εκφράζει την δημοκρατική νομιμοποίηση της Ευρωπαϊκής ενοποίησης. Δια μέσου των διαδοχικών Συνθηκών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξελίχθηκε από ένα καθαρά συμβουλευτικό όργανο σε μία νομοθετική συνέλευση, που ασκεί εξουσίες αντίστοιχες με εκείνες των εθνικών κοινοβουλίων (Σκούρης Β., 2003).

Οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι:

- Γνωμοδοτική αρμοδιότητα, η οποία ασκείται από το κοινοβούλιο με δική του πρωτοβουλία για οποιαδήποτε θέμα, εγκρίνοντας ψηφίσματα.
- Κανονιστική εξουσία, δεδομένου ότι αποτελεί συνομοθέτη μαζί με τον Συμβούλιο και την Επιτροπή.
- Δημοσιονομική εξουσία, δεδομένου ότι έχει δικαίωμα να ζητήσει την τροποποίηση του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή να τον απορρίψει στο σύνολο του.
- Πολιτικός έλεγχος επί του Προεδρείου του Κοινοβουλίου, αλλά και επί του Συμβουλίου καθώς και επί της Επιτροπής, ανάλογα με την περίπτωση.
- Εξωτερικές σχέσεις, δεδομένου ότι για συμφωνίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τρίτες χώρες απαιτείται η διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (άρθρο 300 ΣυνθΕΚ), ενώ για τις συμφωνίες σύνδεσης, απαιτείται η σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου.
- Δυνατότητα προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, εναντίον πράξεων όλων των άλλων οργάνων της Ένωσης, για κάθε νομοθετικό μέτρο στο οποίο δεν είχε συμπράξει ή με το οποίο δεν συμφωνεί.

2.5 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μετέχουν οι αρχηγοί κρατών ή κυβέρνησης όλων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο ύπατος εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, και βέβαια ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο οποίος προεδρεύει στις συσκέψεις.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποτελεί τον φορέα που καθορίζει τους στόχους και τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ρόλος του είναι διττός. Αφενός ορίζει την γενική κατεύθυνση και τις προτεραιότητες της Ένωσης και αφετέρου εξετάζει περίπλοκα ή ευαίσθητα θέματα, τα οποία δεν είναι δυνατόν να επιλυθούν σε κατώτερο επίπεδο διακυβερνητικής συνεργασίας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ασκεί σημαντική επιρροή στον καθορισμό της πολιτικής ατζέντας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά στερείται νομοθετικής εξουσίας.

2.6 Το συμβούλιο υπουργών.

Το συμβούλιο απαρτίζεται από έναν αντιπρόσωπο κάθε κράτους – μέλους σε υπουργικό επίπεδο, ο οποίος είναι εξουσιοδοτημένος να δεσμεύει την κυβέρνηση του κράτους μέλους που αντιπροσωπεύει. Αποτελεί το σημαντικότερο διακυβερνητικό όργανο λήψης αποφάσεων.

Το συμβούλιο υπουργών, για να μπορέσει να ανταποκριθεί στο ρόλο του, συνεδριάζει υπό διάφορες συνθέσεις. Οι συνθέσεις αυτές, καλύπτουν το σύνολο των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφορούν:

- Γενικές υποθέσεις.
- Εξωτερικές υποθέσεις.
- Οικονομικές και Δημοσιονομικές υποθέσεις (ECOFIN).
- Δικαιοσύνη και Εσωτερικές υποθέσεις.
- Απασχόληση, κοινωνική πολιτική, υγεία, καταναλωτές.
- Ανταγωνιστικότητα.
- Μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια.
- Γεωργία και αλιεία.
- Περιβάλλον.
- Παιδείας, νεολαίας, πολιτισμού και αθλητισμού.

Το συμβούλιο των υπουργών, για να δράσει αποτελεσματικά, διαθέτει:

- κανονιστική εξουσία,
- δημοσιονομική εξουσία,
- εξουσίες στα πεδία της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης,
- εξουσίες στο πεδίο των εξωτερικών σχέσεων,
- εξουσίες στο πεδίο της αστυνομικής και της δικαστικής συνεργασίας.

2.7 Το δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι θεσμικό δικαιοδοτικό όργανο και συντίθεται από έναν δικαστή από κάθε κράτος μέλος και από οκτώ γενικούς εισαγγελείς που διορίζονται με κοινή συμφωνία από τις κυβερνήσεις των κρατών – μελών για περίοδο έξι ετών. Οι γενικοί εισαγγελείς, διευκολύνουν το έργο του δικαστηρίου διατυπώνοντας δημόσια αιτιολογημένες προτάσεις, οι οποίες όμως δεν δεσμεύουν το δικαστήριο.

Το δικαστήριο έχει ως αποστολή την ερμηνεία και την εφαρμογή των κανόνων δικαίου, σε υποθέσει που του υποβάλλουν κοινοτικά όργανα, κράτη – μέλη, ιδιώτες ή και εθνικά δικαστήρια. Η αρμοδιότητα του δικαστηρίου αφορά είτε άμεσες προσφυγές, είτε προδικαστικές αποφάσεις επί ερωτημάτων που απευθύνουν τα εθνικά δικαστήρια σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος των κανόνων του Κοινοτικού Δικαίου. Επιπρόσθετα, το δικαστήριο εκδίδει γνωμοδοτήσεις μετά από σχετικό αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Επιτροπής ή κάποιου κράτους – μέλους.

Η νομολογία του Δικαστηρίου συμπληρώνει κενά του πρωτογενούς και του δευτερογενούς Κοινοτικού Δικαίου. Με την συνθήκη της Λισσαβόνας, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου επεκτείνεται σε όλες τις πτυχές της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας, σε ποινικές υποθέσεις, ενώ σε ό,τι αφορά την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Ασφάλεια, διευρύνεται η αρμοδιότητα του.

2.8 Η Ευρωπαϊκή κεντρική Τράπεζα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποτελεί την εκδοτική Τράπεζα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ασκει την νομισματική πολιτική για τις χώρες της νομισματικής ένωσης, δεδομένου ότι οι χώρες μέλη της ευρωζώνης, της έχουν εκχωρήσει ένα εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό εθνικής κυριαρχίας στον τομέα της νομισματικής πολιτικής.

Πρωταρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είναι η σταθερότητα των τιμών μεσοπρόθεσμα, καθώς οι σταθερές τιμές αποτελούν βάση για διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη και ευημερία στην Ευρώπη. Η Ευρωπαϊκή κεντρική Τράπεζα έχει νομική προσωπικότητα, καταστατικό, κεφάλαιο και διοικητικά όργανα.

Στο κεφάλαιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας μετέχουν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες με μερίδια ανάλογα με τον πληθυσμό και την συμμετοχή της κάθε χώρας στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα μερίδια των εθνικών κεντρικών τραπεζών στο κεφάλαιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, είναι αμεταβίβαστα και αναπαλλοτριώτα.

Βασικά όργανα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, είναι το Διοικητικό Συμβούλιο, η Εκτελεστική Επιτροπή και το Γενικό Συμβούλιο, το οποίο θα διαλυθεί όταν όλα τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενταχθούν στην ευρωζώνη. Στις αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, εντάσσονται:

- Το αποκλειστικό προνόμιο να επιτρέπει την έκδοση τραπεζογραμματίων, εντός της ζώνης του ευρώ.
- Η έκδοση κανονισμών, αποφάσεων, συστάσεων και γνωμών σε θέματα νομισματικής πολιτικής.
- Η παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης προς άλλα θεσμικά όργανα, για κοινοτικές πράξεις που την αφορούν.
- Η προληπτική εποπτεία χρηματοπιστωτικών οργανισμών, μετά από ανάθεση του Συμβουλίου.
- Η επιβολή προστίμων, λόγω μη συμμόρφωσης προς τις υποχρεώσεις, που απορρέουν από τους κανονισμούς ή τις αποφάσεις που έχουν επιβληθεί.

2.9 Το Ελεγκτικό Συνέδριο

Το Ελεγκτικό Συνέδριο έχει ως μέλη του από έναν εκπρόσωπο κάθε κράτους – μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος διορίζεται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία, κατόπιν διαβούλευσης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Τα μέλη του Ελεγκτικού Συνεδρίου, 28 στον αριθμό, ασκούν τα καθήκοντα τους με πλήρη ανεξαρτησία, προς το συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και έχουν ως κύρια αποστολή της εξασφάλιση του ελέγχου των λογαριασμών της Ένωσης και την αποφυγή παρατυπιών, ατασθαλιών και πάσης παρανομίας στην διαχείριση χρήματος.

Το Ελεγκτικό Συνέδριο:

- Ελέγχει τους λογαριασμούς του συνόλου των εσόδων και των εξόδων της Ένωσης, καθώς και κάθε οργανισμού ιδρυμένου από την Ένωση.
- Ελέγχει την δημοσιονομική διαχείριση.
- Καταρτίζει ετήσια έκθεση μετά το κλείσιμο κάθε οικονομικού έτους.
- Προβαίνει οποτεδήποτε κρίνει σκόπιμο, σε παρατηρήσεις επί ειδικών ζητημάτων που έχουν σχέση με τα οικονομικά και δημοσιονομικά θέματα της Ένωσης.
- Γνωμοδοτεί και επικουρεί κατά τον έλεγχο της εκτέλεσης του προϋπολογισμού.

2.10 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, αποτελείται από αντιπροσώπους φορέων, όλων των συνιστωσών της οικονομικής και κοινωνικής ζωής των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέτει 344 μέλη που προέρχονται από όλες τις χώρες, και η κάθε χώρα εκπροσωπείται από αριθμό μελών που είναι ανάλογος με το μέγεθος του πληθυσμού της.

Τα μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής προέρχονται από την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, είναι παραγωγοί, γεωργοί, μεταφορείς, εργαζόμενοι, έμποροι, βιοτέχνες, ελεύθεροι επαγγελματίες, καταναλωτές και λοιπές κατηγορίες γενικού συμφέροντος.

Η διαβούλευση του Συμβουλίου και της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, είναι υποχρεωτική, για ορισμένα θέματα που σχετίζονται με την ενιαία αγορά, ενώ ζητείται η γνώμη της όποτε αυτό κρίνεται σκόπιμο.

2.11 Η Επιτροπή των Περιφερειών

Η Επιτροπή των Περιφερειών, αποτελείται από αντιπροσώπους των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και της Περιφερειακής Διοίκησης. Τα μέλη της, 344 στον αριθμό, προέρχονται από τα 29 κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι σε αναλογία με το μέγεθος του πληθυσμού της κάθε χώρας, και διορίζονται από το Συμβούλιο, το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, σύμφωνα με τις προτάσεις που υποβάλλει το κάθε κράτος.

2.12 Η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων

Η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων αποτελείται από μόνιμους αντιπρόσωπους των κρατών – μελών και έχει ως έργο, την προετοιμασία των εργασιών του Συμβουλίου. Η Επιτροπή συνέρχεται κάθε εβδομάδα, σε δύο επίπεδα. Σε επίπεδο Μονίμων Αντιπροσώπων και σε επίπεδο Αναπληρωτών μονίμων Αντιπροσώπων. Οι Μόνιμοι Αντιπρόσωποι είναι διπλωματικοί υπάλληλοι. Αν και η Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων δεν μπορεί να αποκαταστήσει το Συμβούλιο στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, τα θέματα έχουν διευθετηθεί σε επίπεδο Μονίμων Αντιπροσώπων, επικυρώνονται από το Συμβούλιο, δίχως συζήτηση επ' αυτών. Αντίθετα, τα θέματα που δεν έχουν επιλυθεί από την Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων, προωθούνται στο Συμβούλιο Υπουργών.

Κεφάλαιο Τρίτο: Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

3.1 Η επιτροπή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας.

Η Συνθήκη ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας υπεγράφει από τα έξι ιδρυτικά κράτη – μέλη στις 25 Μαρτίου του έτους 1957 στην Ρώμη και ετέθει σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου του έτους 1958. Στόχος ήταν η δημιουργία ενός μεγάλου οικονομικού χώρου, που θα συνέβαλε στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου των πολιτών και στην διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας (Μούσης Νικ., 2005).

Με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, θεσπίστηκαν όργανα και μηχανισμοί λήψης αποφάσεων, που επέτρεπαν την έκφραση τόσο των εθνικών συμφερόντων όσο και μίας κοινοτικής θεώρησης για αμοιβαίο συμφέρον και περισσότερους συνεκτικούς δεσμούς. Η θεσμική ισορροπία στηρίχθηκε σε τρία όργανα. Το Συμβούλιο που θεσπίζει τους κανόνες, την Επιτροπή που καταρτίζει τις προτάσεις, και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που περιορίζεται σε συμβουλευτικό ρόλο.

Με την συνθήκη περί συγχώνευσης που υπεγράφει στις Βρυξέλλες το έτος 1965 και ετέθει σε ισχύ το έτος 1967, η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, και η Ανώτατη Αρχή της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, απετέλεσαν μία ενιαία Επιτροπή, την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Mathijssen P., 1985). Η Επιτροπή της ΕΟΚ είχε 5 μέλη, η Επιτροπή της ΕΚΑΕ είχε 5 μέλη ενώ η Ανώτατη Αρχή της ΕΚΑΧ είχε 9 μέλη. Οι 23 συνολικά επίτροποι μειώθηκαν σε 14.

Ιστορικά, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων απετέλεσε ιδιότυπο κοινοτικό όργανο, δεδομένου ότι λειτούργησε με μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας ως προς τις βουλήσεις των κρατών – μελών, από ότι άλλα Κοινοτικά όργανα. Παράλληλα, επέδειξε μέσα στα πλαίσια των Συνθηκών, χρονική σταθερότητα και εμμονή στις προτάσεις της (Δαγτόγλου Πρ., 1985). Διαχρονικά αναδείχθηκε ως το κατ' εξοχήν υπερεθνικό όργανο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Στο πλαίσιο της ΕΟΚ, ο ρόλος της Επιτροπής ήταν σημαντικός, όχι μόνο λόγω του νομοθετικού έργου που επέδειξε, και για το οποίο ήταν η πλέον αρμόδια, αλλά πολύ περισσότερο επειδή ανέλαβε πρωτοβουλίες που ενέτειναν της διαδικασία της ενοποίησης, κατά τις δεκαετίες 1960 και 1970. Πρόεδροι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, από την ίδρυση της ΕΟΚ, ως και την μετονομασία της σε Ευρωπαϊκή Ένωση, διετέλεσαν οι:

- Βάλτερ Χάλσταϊν (1958-1967)

- Ζαν Ρεϊ (1967-1970)
- Φράνκο μαρία Μαλφάτι (1970-1972)
- Σίκο Μάνσχολτ (1972-1973)
- Φρανσουά Ξαβιέ Ορτόλι (1973-1977)
- Ρόι Τζένκινς (1977-1981)
- Γκαστόν Θορν (1981-1985)
- Ζακ Ντελόρ (1985-1993)

Στην συνέχεια και μετά την 1η Νοεμβρίου του έτους 1993, που τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, πρόεδροι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διετέλεσαν οι:

- Ζακ Ντελόρ (1993-1995)
- Ζακ Σαντέρ (1995-1999)
- Μανουέλ Μαρίν (1999-1999)
- Ρομάνο Πρόντι (1999-2004)
- Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο (2004-2014)

Η ενιαία Επιτροπή του έτους 1967, ουσιαστικά αποτελεί το θεσμοθετημένο όργανο που λειτουργεί επιτυχώς μέχρι και σήμερα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ως έδρα τις Βρυξέλλες, ενώ διατηρεί γραφεία στο Λουξεμβούργο και αντιπροσωπείες σε όλες τις χώρες της Ένωσης.

3.2 Το μέγεθος και η σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Η διάσκεψη των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών – μελών, που άρχισε τις εργασίες της στις Βρυξέλλες τον Φεβρουάριο του έτους 2000, οδήγησε στη Συνθήκη της Νίκαιας, η οποία υπεγράφη στις 26 Φεβρουαρίου του έτους 2001, ενώ ετέθει σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου του έτους 2003. Η Συνθήκη της Νίκαιας καθόρισε μεταξύ άλλων, το μέγεθος και την σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Ιωακειμίδης Παν., 2001).

Αξίζει να αναφερθεί, ότι κατά την διαπραγμάτευση της Συνθήκης της Νίκαιας μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με το μέγεθος της Επιτροπής, διαμορφώθηκαν δύο αντικρουόμενες τάσεις. Η πρώτη άποψη τάσσεται υπέρ μίας Επιτροπής με περιορισμένο αριθμό μελών. Η άποψη αυτή στηρίχθηκε από τις μεγάλες σε πληθυσμό χώρες, οι οποίες επεδίωκαν μία ολιγομελή επιτροπή, με αριθμό επιτρόπων μικρότερο από τον συνολικό αριθμό των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πέντε μεγαλύτερες πληθυσμιακά χώρες διέθεταν, βάσει της ισχύουσας Συνθήκης, από δύο επιτρόπους. Δήλωναν διατεθειμένες να δεχθούν στο εξής να έχουν έναν επίτροπο, μόνο εάν αποφαιζόταν η θέσπιση ολιγομελούς Επιτροπής και ταυτόχρονα, η προς όφελος τους επαναστάθμιση των ψήφων των κρατών – μελών στο Συμβούλιο. Το κύριο επιχείρημα τους υπέρ της ολιγομελούς Επιτροπής ήταν αυτή της αποτελεσματικότητας και της υπερεθνικότητας – ως κατευθυντήριας αρχής για την οργάνωση και την ενίσχυση της Επιτροπής. Ο φόβος τους ήταν ότι σε μίας διευρυμένη Ένωση όπου τα μικρότερα πληθυσμιακά κράτη θα αποτελούσαν την πλειοψηφία, τότε αυτά θα μπορούσαν να ανακτήσουν τον έλεγχο της Επιτροπής (Ιωακειμίδης Παν., 2001).

Η δεύτερη άποψη προέρχεται από τα μικρότερα σε πληθυσμό κράτη – μέλη, μεταξύ των οποίων είναι και η Ελλάδα. Υποστηρίζει την εφαρμογή της αρχής της ισότητας μεταξύ των κρατών της Ένωσης, με την απαίτηση “κάθε κράτος – μέλος και ένας επίτροπος” (Γιώτη-Παπαδάκη Όλγα, 2004). Αυτή η ομάδα κρατών, θεωρεί την συμμετοχή του κάθε κράτους στην Επιτροπή επιβεβλημένη, προκειμένου αυτή να λειτουργεί αποτελεσματικά, και να νομιμοποιείται, έχοντας την αποδοχή των κοινωνιών των κρατών που συγκροτούν την Ένωση. Η Ελλάδα, σε υπόμνημα της προς την Διακυβερνητική Διάσκεψη, που έγινε τον Φεβρουάριο του έτους 2000, για την θεσμική μεταρρύθμιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τονίζει ότι “ενδεχόμενη εισαγωγή οποιωνδήποτε διακρίσεων ανάμεσα στους Επιτρόπους, θα υπομόνευε την αποτελεσματικότητα της Επιτροπής, ενώ ο καθορισμός ενός ανώτατου ορίου στον αριθμό των μελών της Επιτροπής θα αποτελούσε επιλογή δίχως πρακτική αξία και μάλιστα πιθανόν να έστελνε αρνητικό μήνυμα στις υποψήφιας προς ένταξη χώρες.”

Αντίστοιχα, κατά την διαπραγμάτευση της Συνθήκης της Νίκαιας, στο ζήτημα της σύνθεσης και της εσωτερικής συγκρότησης της Επιτροπής, διαμορφώθηκαν και πάλι αντικρουόμενες τάσεις. Οι μεγάλες πληθυσμιακά χώρες, αρνούνται να στηρίξουν πρωτοβουλίες που θα οδηγήσουν στην αναβάθμιση του πολιτικού ρόλου της Επιτροπής μέσω της εσωτερικής της αναδιοργάνωσης. Αντίθετα, οι μικρότερες χώρες σχεδόν ομόφωνα εγκρίνουν την διαδικασία και το πρόγραμμα της εσωτερικής αναδιοργάνωσης με την αύξηση του αριθμού των αντιπροέδρων.

Τελικά, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, υπήρξε ένας συμβιβασμός ανάμεσα στις διαφορετικές απόψεις. Το άρθρο 213 παρ. 1 ΣυνθΕΚ όριζε ότι η επιτροπή έπρεπε να περιλαμβάνει τουλάχιστον έναν υπήκοο από κάθε κράτος – μέλος, χωρίς ο αριθμός των μελών της επιτροπής που έχουν την ίδια ιθαγένεια να είναι μεγαλύτερος των δύο. Συνεπώς, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 κρατών – μελών, η επιτροπή είχε 20 μέλη. Τα πέντε μεγαλύτερα σε πληθυσμό κράτη είχαν από δύο εκπροσώπους στην επιτροπή, ενώ τα δέκα μικρότερα σε πληθυσμό κράτη, είχαν από έναν εκπρόσωπο. Τα πέντε μεγάλα σε πληθυσμό κράτη, ήταν οι: Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ισπανία και Ιταλία. Ο αριθμός των 20 επιτρόπων, εθεωρείτο κατά γενική ομολογία, μεγάλος και δυσχέραινε την λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα της επιτροπής. Παράλληλα, εκφραζόταν η άποψη ότι με την περαιτέρω διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δέσμευση ότι το κάθε κράτος – μέλος θα είχε έναν επίτροπο, θα επιδείνωνε το πρόβλημα (Κανελλόπουλος Παν., 2003). Στην Συνθήκη της Νίκαιας και εν όψει της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπήρξε η προσάρτηση ενός πρωτοκόλλου, που όριζε ότι την ημερομηνία προσχώρησης του 27ου κράτους – μέλους, ο αριθμός των μελών της επιτροπής, θα είναι μικρότερος από τον αριθμό των κρατών – μελών. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο, η διάταξη αυτή θα εφαρμοσθεί κατά την ημερομηνία ανάληψης των καθηκόντων της πρώτης επιτροπής μετά από την προσχώρηση και του 27ου κράτους – μέλους. Ο αριθμός των επιτρόπων θα ορισθεί ομόφωνα από το Συμβούλιο, και οι επίτροποι θα επιλεγούν βάσει μίας εκ περιτροπής εναλλαγής σε ισότιμη βάση, όσον αφορά την σειρά διέλευσης και τον χρόνο της παρουσίας τους. Τονίζεται, ότι στο πλαίσιο αυτών των διαδοχικών συνθέσεων, το κάθε σώμα επιτρόπων θα πρέπει να συγκροτείται κατά τρόπο, που να διασφαλίζει σε ικανοποιητικό βαθμό την εκπροσώπηση όλων των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ευρύτερα γεωγραφικά και δημογραφικά κριτήρια.

Τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις ως προς το μέγεθος και την σύνθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τις οποίες όριζε η Συνθήκη της Νίκαιας, ήρθε να αναθεωρήσει η Συνθήκη της Λισσαβόνας, που υπεγράφη στις 13 Δεκεμβρίου του έτους 2007 και τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Δεκεμβρίου του

έτους 2009, μετά την επικύρωση της από τα 27 κράτη – μέλη.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας τροποποίησε τις ιδρυτικές Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η νομική προσωπικότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μεταφέρεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η ιδρυτική συνθήκη της Ευρωπαϊκής κοινότητας, μετονομάζεται σε Συνθήκη για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατόπιν αυτών και με βάση τις τροποποιήσεις και αναθεωρήσεις, το άρθρο 17 παρ. 4 της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή που θα συσταθεί σε σώμα από 1ης Δεκεμβρίου του έτους 2009 έως και την 31η Οκτωβρίου του έτους 2014, θα περιλαμβάνει έναν Επίτροπο από κάθε κράτος – μέλος, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου της Επιτροπής, αλλά και του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Αντίστοιχα, στην παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου, ορίζεται ότι από 1ης Νοεμβρίου του έτους 2014, η Επιτροπή θα περιλαμβάνει αριθμό μελών που θα αντιστοιχεί στα δύο τρίτα του αριθμού των κρατών – μελών, εκτός και εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφασίσει ομόφωνα, διαφορετικό αριθμό μελών της Επιτροπής.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας, αναφέρεται παράλληλα και στην σύνθεση της Επιτροπής. Ο πρόεδρος της επιτροπής θα πρέπει να ανήκει στην πολιτική ομάδα που πλειοψήφισε στις ευρωεκλογές. Στο άρθρο 17 παρ. 7 της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ορίζεται, ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, προτείνει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έναν υποψήφιο για το αξίωμα του προέδρου της Επιτροπής. Ο υποψήφιος αυτός, εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατά πλειοψηφία. Εάν ο υποψήφιος δεν συγκεντρώσει την πλειοψηφία, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, προτείνει εντός μηνός νέο υποψήφιο, ο οποίος εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με την ίδια διαδικασία. Το Συμβούλιο, σε κοινή συμφωνία με τον εκλεγέντα πρόεδρο, καταρτίζει τον κατάλογο των άλλων προσώπων που προτείνει να διορισθούν μέλη της Επιτροπής. Τα πρόσωπα αυτά επιλέγονται, βάσει των προτάσεων των κρατών – μελών.

Οι επίτροποι είναι ανώτατοι λειτουργοί που προϊστανται του ευρωπαϊκού διοικητικού μηχανισμού. Ως εκπρόσωπος των κρατών που τους υπέδειξαν, δεν υπερασπίζονται τα εθνικά τους συμφέροντα, αλλά λειτουργούν πάντα με γνώμονα την προαγωγή των κοινών συμφερόντων και την επίτευξη των στόχων της Ένωσης. Οι επίτροποι, επιλέγονται βάσει των γενικών τους ικανοτήτων και της προσήλωσης τους στην Ευρωπαϊκή ιδέα, και πρέπει να παρέχουν πλήρη εχέγγυα ανεξαρτησίας.

Κατά την διάρκεια της πενταετούς θητείας των επιτρόπων, αυτοί δεν δικαιούνται να ασκούν οποιαδήποτε άλλη επαγγελματική δραστηριότητα, αμειβόμενη ή μη. Η παράβαση των υποχρεώσεων των επιτρόπων, που απορρέουν εκ της θέσης τους και η αθέτηση της πρέπουσας εντιμότητας στην διαχείριση των υποθέσεων του, μπορεί να οδηγήσει στην απαλλαγή επιτρόπου από τα καθήκοντα του ή στην κατόπιν δικαστικής απόφασης στέρηση χρηματικών παροχών.

Οι αρμοδιότητες της επιτροπής διαρθρώνονται και κατανέμονται μεταξύ των μελών της επιτροπής, από τον πρόεδρο της επιτροπής. Ο πρόεδρος, κατόπιν έγκρισης του σώματος, διορίζει αντιπροέδρους μεταξύ των μελών της επιτροπής, πλην του υπάτου εκπροσώπου για θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας.

3.3 Η λειτουργία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προίσταται του διοικητικού μηχανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος έχει οργανωτική δομή κατά Γενικές Διευθύνσεις. Η κάθε Γενική Διεύθυνση είναι αρμόδια για έναν συγκεκριμένο τομέα πολιτικής. Ο Γενικός Διευθυντής, αναφέρεται στον αρμόδιο επίτροπο. Ένας επίτροπος, μπορεί να αναλάβει μία ή περισσότερες Γενικές Διευθύνσεις. Οι Γενικές Διευθύνσεις συντάσσουν και εκπονούν τις νομοθετικές πράξεις της Επιτροπής, οι οποίες τίθενται υπό την έγκριση του σώματος των Επιτρόπων. Οι Γενικές Διευθύνσεις διαιρούνται σε Διευθύνσεις και αυτές σε τμήματα (Κανελλόπουλος Παν., 2003).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οργανωτικά συνεπικουρείται από την Γενική Γραμματεία και 11 ειδικές υπηρεσίες όπως η Νομική Υπηρεσία, η Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης, η Υπηρεσία Ιστορικών Αρχείων και Εκδόσεων κ.ά. Ο κάθε επίτροπος διαθέτει ιδιαίτερο γραφείο, με επικεφαλής διευθυντή, το οποίο συμβάλλει στην διεκπεραίωση των καθηκόντων του επιτρόπου και στην προπαρασκευή των αποφάσεων της επιτροπής (Σκουρής Βασ., 2003).

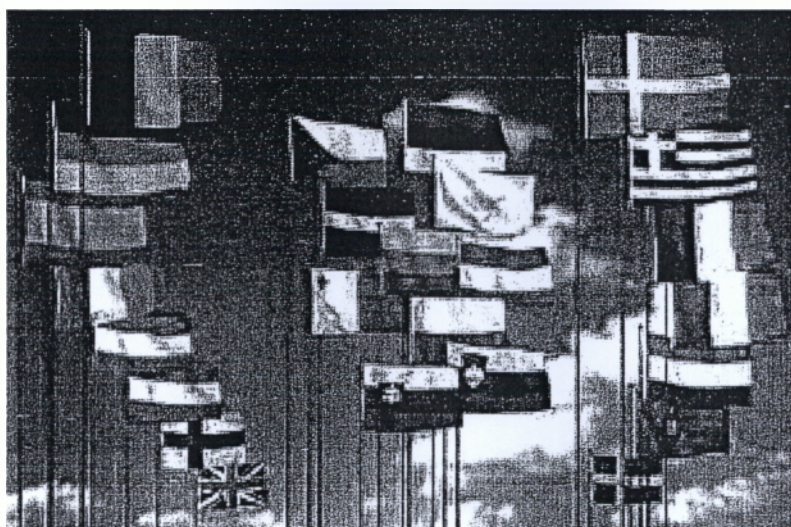
Η οργάνωση και η λειτουργία της επιτροπής και των υπηρεσιών της, διέπεται από τον εσωτερικό κανονισμό, που η ίδια έχει θεσπίσει. Η επιτροπή συνεδριάζει κατόπιν πρόσκλησης του προέδρου της, που καταρτίζει και την ημερήσια διάταξη. Οι αποφάσεις της επιτροπής λαμβάνονται κατά πλειοψηφία από τα μέλη της, σε προγραμματισμένες συνεδριάσεις, με βάση την αρχή της συλλογικότητας. Η αρχή της συλλογικότητας βασίζεται στην ισότητα των μελών της επιτροπής κατά την συμμετοχή τους στην λήψη αποφάσεων. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από κοινού, και όλα τα μέλη του συλλογικού οργάνου ευθύνονται συλλογικά σε πολιτικό επίπεδο για τις λαμβανόμενες αποφάσεις.

Οι συνεδριάσεις των επιτρόπων προετοιμάζονται από τους διευθυντές των γραφείων τους, πραγματοποιούνται εβδομαδιαίως κάθε Τετάρτη, και η απαρτία ορίζεται από τον εσωτερικό κανονισμό της επιτροπής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κάθε έτος δημοσιοποιεί γενική έκθεση σχετικά με τα πεπραγμένα της, την οποία και υποβάλλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ένα μήνα πριν την έναρξη της συνόδου του. Η επιτροπή είναι συλλογικά υπεύθυνη ενώπιον του Κοινοβουλίου σύμφωνα με το άρθρο 234 της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην περίπτωση που το Κοινοβούλιο εγκρίνει πρόταση μομφής κατά της Επιτροπής, τα μέλη της τελευταίας οφείλουν να παραιτηθούν συλλογικά, περιλαμβανομένου και του αντιπροέδρου που κατέχει την θέση του ύπατου

εκπροσώπου για τις εξωτερικές υποθέσεις και την πολιτική ασφαλείας. Αν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει βασικό καθήκον να προτείνει νέους νόμους, μόνο το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφασίζουν ανάλογα εάν θα τους υποδεχθούν ή όχι.

Για την καθημερινή λειτουργία της επιτροπής μεριμνά το προσωπικό της. Ο όρος επιτροπή χρησιμοποιείται για να εκφράσει αυτό καθαυτό το θεσμικό όργανο, που αποτελείται από τους επιτρόπους, αλλά και το μόνιμο προσωπικό αυτής, που είναι άτομα με επαγγελματισμό και υψηλό επίπεδο γνώσεων.

3.4 Οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όπως και κάθε θεσμικό όργανο, οφείλει να ενεργεί εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που της έχουν ανατεθεί από τις συνθήκες, σύμφωνα με τις διαδικασίες, τους όρους και τους σκοπούς που προβλέπονται. Σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 1 της Συνθήκης για την λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η επιτροπή προάγει το κοινό συμφέρον της Ένωσης και αναλαμβάνει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες για την πραγμάτωση του σκοπού αυτού.

Οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι:

- Το δικαίωμα ανάληψης πρωτοβουλίας, με υποβολή προτάσεων προς το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, για πολιτικές και δράσεις που στοχεύουν στην ολοκλήρωση της Εσωτερικής Αγοράς. Η δέσμη προτάσεων αναφέρεται ως “Λευκή Βίβλος”, ενώ οι ιδέες ως βάση συζήτησης αναφέρονται υπό τον όρο “Πράσινη Βίβλος”.
- Το δικαίωμα ανάληψης νομοθετικής πρωτοβουλίας, με την υποβολή προτάσεων προς το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, για κανονιστικές πράξεις, με γνώμονα το κοινοτικό συμφέρον. Οι προτάσεις αυτές της Επιτροπής διαμορφώνονται κατόπιν διαβουλεύσεων με Εθνικές Κυβερνήσεις, κοινωνικούς εταίρους, ομάδες πίεσης και συμφερόντων. Στην συγκεκριμένη αρμοδιότητα, η Επιτροπή οφείλει να τηρεί την αρχή της επικουρικότητας, δηλαδή να παρεμβαίνει νομοθετικά μόνο εάν διαπιστώνει ότι οι στόχοι που επιδιώκει είναι αδύνατον να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη – μέλη. Επίσης, οφείλει να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας, δηλαδή το περιεχόμενο και οι μορφές δράσης που υλοποιεί, να είναι σε αντιστοιχία με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Θα πρέπει οι αρχές αυτές να έχουν οριζόντια εφαρμογή και να υπάρχει ενημέρωση επ’ αυτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.
- Το δικαίωμα διατύπωσης γνώμης ή συστάσεων προς το Συμβούλιο, οι οποίες προφανώς δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα, αλλά πρακτικά επηρεάζουν την στάση του Συμβουλίου.
- Το δικαίωμα διαχείρισης και εκτέλεσης κοινοτικών διατάξεων. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή ασκεί κατά κύριο λόγο δευτερογενή κανονιστική εξουσία, εφόσον λαμβάνει αποφάσεις μέσα στα πλαίσια που της ορίζει το Συμβούλιο. Η εκτέλεση των κοινοτικών διατάξεων, ασκείται με την βοήθεια επιτροπών, από εκπροσώπους των κρατών – μελών.
- Το δικαίωμα της άσκησης Δημοσιονομικής εξουσίας. Η επιτροπή διαθέτει εκτεταμένες αρμοδιότητες σε σχέση με την εκταμίευση πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία και την εκτέλεση του προϋπολογισμού, όπου ελέγχει εάν τα έσοδα από τα κράτη έχουν εισρεύσει στον κοινοτικό προϋπολογισμό.

- Το δικαίωμα άσκησης Ελεγκτικής εξουσίας. Η επιτροπή ενεργεί ως θεματοφύλακας των Συνθηκών του Κοινοτικού Δικαίου, του οποίου ελέγχει την τήρηση και την ορθή εφαρμογή, τόσο του πρωτογενούς όσο και του παραγώγου. Δικαιούται να συλλέγει κάθε πληροφορία και να προβαίνει σε όλους τους αναγκαίους ελέγχους εντός των ορίων της αρμοδιότητας της. Σε περίπτωση παραβίασης του Κοινοτικού Δικαίου από κάποιο κράτος – μέλος, η Επιτροπή κινεί εναντίον αυτού του κράτους την διαδικασία του άρθρου 226 της ΣυνθΕΚ και εάν είναι αναγκαίο, παραπέμπει την υπόθεση στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Το δικαίωμα άσκησης κατασταλτικής εξουσίας. Η Επιτροπή επιβάλλει την απαγόρευση της προνομιακής μεταχείρισης των Δημοσίων Επιχειρήσεων από τα κράτη – μέλη, τις κρατικές ενισχύσεις που νοθεύουν τον ανταγωνισμό και μπορεί να επιβάλλει ποινές σε φυσικά και νομικά πρόσωπα σε περίπτωση παραβάσεων του Κοινοτικού Δικαίου περί Ανταγωνισμού.
- Το δικαίωμα διαπραγμάτευσης Διεθνών Συμφωνιών. Η Επιτροπή, κατόπιν εξουσιοδότησης του Συμβουλίου, έχει αρμοδιότητα να διεξάγει διαπραγματεύσεις για την σύναψη συμφωνιών της Ένωσης με διεθνείς Οργανισμούς και τρίτες χώρες, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών προσχώρησης νέων κρατών. Οι διαπραγματεύσεις τελούν υπό την εποπτεία του Συμβουλίου.
- Το δικαίωμα σύμπραξης στην Διεθνή εκπροσώπηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή αναθέτει τις συγκεκριμένες αρμοδιότητες σε έναν από τους αντιπροέδρους, ο οποίος αποτελεί τον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Παράλληλα, η Επιτροπή διαχειρίζεται την αποστολή και την αποδοχή ξένων διπλωματικών αντιπροσωπειών, εκτελώντας ενεργητική και παθητική πρέσβευση.
- Το δικαίωμα άσκησης πολιτικού ρόλου. Κατά την διαδικασία λήψης αποφάσεων, η Επιτροπή διενεργεί διαμεσολαβητικά και συμφιλιοτικά, έχοντας το τεκμήριο της αμεροληψίας και λειτουργώντας ως εγγυητής του γενικού συμφέροντος.

Κεφάλαιο Τέταρτο: Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

4.1 Η διαδικασία έκδοσης των νομοθετικών πράξεων.

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι σημαντικός για το θεσμικό σύστημα της Ένωσης και η ανεξαρτησία της Επιτροπής αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της θεσμικής ισορροπίας.

Ο ρόλος της Επιτροπής είναι αφ' ενός εκτελεστικός, δεδομένου ότι αναλαμβάνει την υλοποίηση μέτρων που έχουν ορισθεί από τα υπόλοιπα θεσμικά όργανα της Ένωσης, και αφ' ετέρου, ο ρόλος της είναι εισηγητικός, δεδομένου ότι εισηγείται και προτείνει στα άλλα όργανα, μέτρα και πολιτικές προς επίτευξη των στόχων της Ένωσης. Η νομοθετική εξουσία της Ένωσης ασκείται με την έκδοση κανονισμών και οδηγιών, καθώς και με την λήψη αποφάσεων κανονιστικού περιεχομένου, που απευθύνονται στα κράτη – μέλη. Νομοθετική εξουσία ασκούν η Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βάσει των Συνθηκών, δικαιούται να εκδίδει οδηγίες ή αποφάσεις, που αφορούν την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού στις δημόσιες επιχειρήσεις, τις κρατικές ενισχύσεις, τις μεταφορές και άλλα.

Η επιτροπή, προς εκπλήρωση των καθηκόντων της, απευθυνόμενη στο Συμβούλιο, διατυπώνει γνώμες και συστάσεις επί θεμάτων που αποτελούν αντικείμενο της Συνθήκης, επηρεάζοντας κατ' αυτό τον τρόπο έμμεσα το νομοθετικό έργο του Συμβουλίου. Παράλληλα, η συμμετοχή της επιτροπής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων κατά την άσκηση της νομοθετικής εξουσίας από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι βαρύνουσα. Η επιτροπή έχει το δικαίωμα της νομοθετικής πρωτοβουλίας. Έτσι, προκειμένου να εκδοθεί μία νομοθετική πράξη από κοινού μεταξύ Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, με βάση τη διαδικασία συναπόφασης, απαιτείται προηγουμένως η επιτροπή να υποβάλλει πρόταση της υπό έκδοση κοινοτικής πράξης.

Αν, παρά την απαίτηση της Συνθήκης, τα δύο αυτά θεσμικά όργανα συναποφασίσουν και εκδώσουν νομοθετική πράξη χωρίς να υπάρχει πρόταση της επιτροπής, τότε συντρέχει λόγος ακυρότητας της πράξης. Μπορεί να ζητηθεί να ακυρωθεί η πράξη αυτή, λόγω παράβασης ουσιώδους τύπου (Κανελλόπουλος Παν., 2003). Σε μία νόμιμη διαδικασία συναπόφασης Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, η επιτροπή υποβάλλει πρόταση στα δύο αυτά σώματα (άρθρο 294 ΣΛΕΕ). Ακολούθως, η επιτροπή υποβάλλει νομοθετικό κείμενο στο Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο ταυτόχρονα. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καθορίζει την θέση του και την δηλώνει στο Συμβούλιο. Εάν το συμβούλιο συμφωνεί με το αποτέλεσμα της πρώτης ανάγνωσης (απόφασης) του Κοινοβουλίου, τότε το νομοθετικό κείμενο εγκρίνεται. Εάν το συμβούλιο διαφωνεί με το αποτέλεσμα της πρώτης ανάγνωσης του Κοινοβουλίου, το δηλώνει και καθορίζει την δική του

θέση. Η τροποποίηση της πρότασης της Επιτροπής μπορεί να επέλθει με ομοφωνία των μελών του Συμβουλίου.

Το κοινοβούλιο μπορεί να αποδεχθεί την θέση του συμβουλίου και να εγκρίνει το νέο νομοθετικό κείμενο. Διαφορετικά, μπορεί να προτείνει τροπολογίες στις θέσεις του Συμβουλίου. Σε περίπτωση σύμφωνης θέσης του Συμβουλίου το νομοθετικό κείμενο εγκρίνεται, ενώ σε περίπτωση διαφωνίας του συμβουλίου, συγκαλείται επιτροπή Συνδιαλλαγής, προκειμένου να υπάρξει συγκερασμός των διαφορετικών απόψεων.

Η επιτροπή συνδιαλλαγής αποτελείται από 28 βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από 28 μέλη του Συμβουλίου, με στόχο εργασιών την σύνταξη ενός αποδεκτού και από τα δύο μέρη κειμένου.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μετέχει ενεργά στην όλη διαδικασία συνδιαλλαγής τροποποιώντας όπου κρίνει σκόπιμο τις προτάσεις της, με σκοπό την προώθηση της προσέγγισης των θέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, που θα οδηγήσουν στην κύρωση της νομοθετικής πράξης. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην άσκηση νομοθετικής εξουσίας έχει και μία επιπλέον δημοκρατική διάσταση, αν αναλογισθούμε ότι η Συνθήκη της Λισαβόνας παρέχει την δυνατότητα στους πολίτες της Ένωσης να επηρεάσουν τις πρωτοβουλίες της Επιτροπής. Προς τούτο, η συγκέντρωση ενός εκατομμυρίου υπογραφών από πολίτες ικανού αριθμού κρατών της Ένωσης, μπορεί να απαιτήσει από την επιτροπή, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, να υποβάλλει προτάσεις επί θεμάτων, στα οποία οι εν λόγω πολίτες θεωρούν ότι απαιτείται θέσπιση νομοθετικής πράξης για την εφαρμογή των Συνθηκών.

Επ' αυτού διαπιστώνουμε ότι πέρα των άλλων, ο ρόλος της επιτροπής είναι πολιτικός στο μέτρο που επιλέγει και προετοιμάζει το έδαφος επί του οποίου κτίζεται το Ευρωπαϊκό οικοδόμημα, αλλά παράλληλα είναι και τεχνοκρατικός, εφόσον οι προτάσεις της θα πρέπει να έχουν διαγνώσει τις επιπτώσεις μίας νομοθετικής πράξης στην πορεία της Ευρώπης.

Η περίπτωση της νομοθετικής διαδικασίας με συναπόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, η οποία αναλύθηκε παραπάνω, θεωρείται η πλέον συνηθισμένη στην παραγωγή νομοθετικών πράξεων δευτερογενούς Κοινοτικού Δικαίου.

Κρίνεται σκόπιμο όμως να αναφερθούν και η νομοθετική παραγωγή από το Συμβούλιο δίχως την

συμμετοχή του Κοινοβουλίου καθώς και η διαδικασία της νομοθετικής παραγωγής μέσω απλής διαβούλευσης μεταξύ Συμβουλίου Υπουργών και Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Στην διαδικασία νομοθετικής δράσης του Συμβουλίου χωρίς εμπλοκή του Κοινοβουλίου, την νομοθετική πρωτοβουλία έχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η απόφαση λαμβάνεται από το Συμβούλιο είτε με ομοφωνία είτε με ειδική πλειοψηφία και αφορά κυρίως ζητήματα που θεωρούνται πολιτικά ευαίσθητα (π.χ. μεταναστευτικό) ή υλοποιούν αποφάσεις κοινωνικής πολιτικής. Σύμφωνα με το άρθρο 250 παρ. 1 ΣυνθΕΚ “όταν δυνάμει της παρούσας Συνθήκης, θεσπίζεται πράξη του Συμβουλίου με πρόταση της Επιτροπής, το Συμβούλιο μπορεί να τροποποιεί την πρόταση αυτή, μόνο ομόφωνα”.

Είναι αντιληπτό ότι στην συγκεκριμένη διαδικασία δεν υπάρχει κοινοβουλευτικός έλεγχος. Επίσης, όταν η απόφαση απαιτεί ομοφωνία, διαπραγματευτική δύναμη αποκτά το κράτος – μέλος που ανθίσταται στην λήψη απόφασης. Αντίστοιχα, όταν η απόφαση απαιτεί ειδική πλειοψηφία, τότε σε θέση ισχύος βρίσκεται η Επιτροπή, εφόσον για την τροποποίηση της πρότασης της απαιτείται ομοφωνία.

Τέλος, στην διαδικασία της διαβούλευσης του Συμβουλίου των Υπουργών με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την νομοθετική πρωτοβουλία την έχει και πάλι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτή καθορίζει τόσο το είδος της προς έκδοση πράξης, όσο και την νομική βάση και το περιεχόμενο της (Παπαγιάννης Δον., 2007). Το περιεχόμενο της πρότασης έχει διαμορφωθεί και με βάση τις απόψεις που έχουν εκφράσει επί του θέματος τα κράτη – μέλη και κοινωνικοί φορείς. Το στάδιο της διαβούλευσης ξεκινά με την κατάθεση της πρότασης της Επιτροπής στο Συμβούλιο. Το συμβούλιο διαβιβάζει την πρόταση στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στην Επιτροπή των Περιφερειών και στο Κοινοβούλιο. Η γνωμοδότηση του Κοινοβουλίου έχει λάβει υπόψη τις γνωμοδοτήσεις των δύο άλλων οργάνων και έχει βαρύνουσα σημασία. Μετά την λήψη των γνωμοδοτήσεων, η Επιτροπή λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο τους, μπορεί να τροποποιήσει την πρόταση της. Το Συμβούλιο των Υπουργών προωθεί την πρόταση για επεξεργασία από την επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων και προχωρά στην τελική λήψη απόφασης με ομοφωνία ή ειδική πλειοψηφία. Η πράξη θεωρείται ακυρώσιμη εάν ληφθεί απόφαση πριν από την γνωμοδότηση του Κοινοβουλίου.

Με βάση τις τρεις διαδικασίες έκδοσης νομοθετικών πράξεων, που περιγράφησαν πραγματοποιείται το 90% περίπου της νομοθετικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το

υπόλοιπο 10% πραγματοποιείται με διαδικασίες ήσσονος σημασίας και ανάλογα με το πεδία της κοινοτικής αρμοδιότητα. Το ποια διαδικασία θα εφαρμοσθεί, εξαρτάται από την νομική βάση, δηλαδή από το άρθρο της Συνθήκης στην οποία θα βασισθεί η πρόταση. Η επιλογή της ανάλογης διαδικασίας πρέπει να στηρίζεται σε αντικειμενικά και δικαστικά ελέγξιμα κριτήρια. Η Συνθήκη της Λισσαβόνας στο άρθρο 294 ΣΛΕΕ επιβάλλει σε μεγαλύτερο βαθμό την διαδικασία της συναπόφασης.

4.2 Επιτροπολογία

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως θεσμικό όργανο της Ένωσης έχει σημαντικό ρόλο και στην εκτελεστική λειτουργία. Η επιτροπή ασκεί τις αρμοδιότητες που της αναθέτει το Συμβούλιο, για την εκτέλεση των κανόνων που θεσπίζει. Εκτελεστικές αρμοδιότητες απονέμονται στην επιτροπή για την ομοιόμορφη εφαρμογή της νομοθεσίας στα κράτη – μέλη. Η επιτροπή, κατά την άσκηση των εκτελεστικών της αρμοδιοτήτων – οι οποίες κρίνονται σημαντικές – επικουρείται από τους αντιπροσώπους των κρατών – μελών, οι οποίοι συνέρχονται σε επιτροπές, σύμφωνα με μία διαδικασία που ονομάζεται “επιτροπολογία.”

Ο όρος “επιτροπολογία” αναφέρεται και στον τρόπο με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ασκεί τις εκτελεστικές αρμοδιότητες που της έχει αναθέσει η κοινοτικός νομοθέτης και συνεπώς διαθέτει κανονιστική εξουσία.

Οι επί μέρους επιτροπές λειτουργούν υπό την προεδρία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και παρέχουν ως αντιπρόσωποι των κρατών – μελών την δυνατότητα στην επιτροπή να αναπτύξει διάλογο με τις εθνικές διοικήσεις, πριν θεσπίσει εκτελεστικά μέτρα. Με την διαδικασία αυτή, η επιτροπή διασφαλίζεται σε κάποιο βαθμό, ότι τα μέτρα που θα λάβει ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα της κάθε χώρας.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας απαίτησε την σύνταξη ενός κανονισμού, οποίος εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας και καθορίζει τις σχέσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής και επί μέρους επιτροπών.

Οι επιτροπές αυτές, μπορεί να είναι:

- Συμβουλευτικές: διατυπώνουν την γνώμη τους στην Επιτροπή, η οποία οφείλει να την λάβει υπόψη.
- Διαχειριστικές: ασχολούνται με εκτελεστικά μέτρα που συνδέονται με διαχείριση προγραμμάτων και έχουν δημοσιονομικές επιπτώσεις.
- Κανονιστικές: αναφέρονται σε εκτελεστικά μέτρα που συνδέονται με την εφαρμοστέα νομοθεσία σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Κανονιστικές με έλεγχο: δημιουργήθηκαν μετά το 2006 και επιτρέπουν στο Συμβούλιο και στο Κοινοβούλιο την άσκηση ελέγχου, πριν από την έκδοση μέτρων γενικής εμβέλειας. Στόχο έχουν την τροποποίηση επουσιωδών στοιχείων μίας νομοθετικής πράξης, που εγκρίνεται με την διαδικασία της συναπόφασης.

Σήμερα δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της “επιτροπολογίας” περισσότερες από 200 επιτροπές. Ο αριθμός των επιτροπών και οι πολυσχιδείς δραστηριότητες τους αναδεικνύουν το σημαντικό ρόλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σύμφωνα με νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν το συμβούλιο εξουσιοδοτεί την επιτροπή να ασκεί τις αρμοδιότητες της για την “εκτέλεση” των κανόνων που αυτό θεσπίζει, η έννοια της “εκτέλεσης” είναι ευρεία. Η επιτροπή διαθέτει επαρκή κατάρτιση και τεχνικές γνώσει για τους ρυθμιζόμενους τομείς, και έχει ευχέρεια να δράσει με γνώμονα το υπό ρύθμιση πεδίο και σύμφωνα με τους εκτελεστικούς κανόνες του Συμβουλίου. Η επιτυχής “επιτροπεία” επ’ αυτού προβάλλει τον ρόλο της επιτροπής ως θεσμικού οργάνου.

4.3 Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας.

Η “Συνθήκη για την θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης” υπεγράφη στις 29 Οκτωβρίου του έτους 2004 στην Ρώμη από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά δεν επικυρώθηκε από το σύνολο των κρατών – μελών αυτής, με αποτέλεσμα να μην τεθεί σε ισχύ. Παρά όλα αυτά, τα άρθρα της Συνταγματικής Συνθήκης αποτελούν σημείο αναφοράς, στην ανάλυση της πορείας της Ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Οι βασικότερες καινοτομίες που εισάγει η Συνταγματική Συνθήκη σχετικά με την Επιτροπή, περιλαμβάνονται στα άρθρα I-26, I-27 και I-28 και αφορούν την σύνθεση της επιτροπής, τον διορισμό και τον ρόλο του Προέδρου της και τα καθήκοντα που ανατίθενται στον μελλοντικό Υπουργό των Εξωτερικών, που αποτελεί ένα από τα μέλη της. Κατά την Συνταγματική Συνθήκη, ο Υπουργός Εξωτερικών της Ένωσης είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ένας εκ των Αντιπροέδρων αυτής.

Οι αρμοδιότητες του, είναι:

- Να συμβάλλει με την υποβολή προτάσεων στην διαμόρφωση της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ).
- Να ασκεί την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ) εκτελώντας τις αποφάσεις του Συμβουλίου.
- Να αντιπροσωπεύει την Ευρωπαϊκή Ένωση διεθνώς, σε θέματα κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ).
- Να προεδρεύει κατά την διάρκεια της πενταετούς θητείας του, των συνεδριάσεων του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων.
- Να εξασφαλίζει τον συντονισμό όλων των πτυχών της εξωτερικής πολιτικής δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας που ακολούθησε χρονικά και τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου του έτους 2009, αποτελεί μία τροποποιητική Συνθήκη των προηγούμενων Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, που σε επίπεδο ουσιαστικών θεσμικών και πολιτικών ρυθμίσεων, διατηρεί και ενσωματώνει το 90% περίπου των καινοτομιών της Συνταγματικής Συνθήκης (Ιωακειμίδης Παν., 2008).

Με την Συνθήκη της Λισσαβόνας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όχι μόνο διατηρεί τον σημαίνοντα ρόλο

της ως θεσμικό όργανο στην νομοθετική και εκτελεστική λειτουργία της Ένωσης, αλλά επιπρόσθετα αποκτά και νέο ρόλο στις εξωτερικές σχέσεις.

Η εν λόγω συνθήκη δημιουργεί την θέση του Υπάτου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, που οργανωτικά ανήκει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όντας μέλος της και Αντιπρόεδρος αυτής. Ο Υπάτος εκπρόσωπος για θέματα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, προεδρεύει του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων (άρθρο 18 ΣυνθΕΚ) ως μέλος της Επιτροπής και Αντιπρόεδρος αυτής, ο Υπάτος Εκπρόσωπος υπόκειται στις διαδικασίες που διέπουν την λειτουργία της. Εντός της Επιτροπής, είναι υπεύθυνος, για την άσκηση των καθηκόντων της στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων και για τον συντονισμό των άλλων πτυχών της εξωτερικής δράσης της Ένωσης (Μούσης Νικ., 2005). Αυτός ο συντονισμός, συνεπάγεται την συνεργασία του Υπάτου Εκπροσώπου της Ένωσης, με τους Επιτρόπους που είναι αρμόδιοι για την Εμπορική Πολιτική, για την Αναπτυξιακή Πολιτική, για την Ανθρωπιστική βοήθεια, τομείς που άπτονται και των Εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις θα χρειασθεί να συνεργασθεί με τους Επιτρόπους ή τους Γενικούς Διευθυντές, που είναι αρμόδιοι για τον Ανταγωνισμό, την Γεωργική Πολιτική ή την Πολιτική Αλιείας, πολιτικές που επηρεάζουν τις σχέσεις Ένωσης και τρίτων χωρών. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει τον ρόλο της Επιτροπής, δεδομένου ότι οι προτάσεις του Υπάτου Εκπροσώπου σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, εκφράζουν σε μεγάλο βαθμό τις θέσεις την Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Μούσης Νικ., 2005).

Ως πρόεδρος του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, ο Υπάτος Εκπρόσωπος μεριμνά για την συνοχή της εξωτερικής δράσης της Ένωσης, σε όλες τις εκφάνσεις της. Οφείλει να συμβάλλει με τις προτάσεις του στην διαμόρφωση της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας και να διασφαλίζει την εφαρμογή των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου Υπουργών. Διαθέτει το δικαίωμα υποβολής προτάσεων προς το Συμβούλιο σε θέματα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας.

Ο Υπάτος Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας διεξάγει πολιτικό διάλογο με τρίτες χώρες, εκφράζει τις θέσεις της Επιτροπής στους Διεθνείς Οργανισμούς και Διασκέψεις (άρθρο 27 ΣυνθΕΕ) και προϊστάται των αντιπροσωπειών της Ένωσης σε τρίτες χώρες και Διεθνείς Οργανισμούς. Στα πλαίσια του συντονισμού των δράσεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, ο Υπάτος Εκπρόσωπος οφείλει να ζητά τακτικά την γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά τις κατευθύνσεις της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, να το ενημερώνει σχετικά με την εξέλιξη των πολιτικών της Ένωσης επ'

αυτών των ζητημάτων, και να λαμβάνει μέριμνα, ώστε να εισακούγονται οι απόψεις του Κοινοβουλίου. Άλλωστε για την αρμονική συνεργασία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, ο διορισμός του Υπάτου Εκπροσώπου γίνεται κατόπιν ειδικής πλειοψηφίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε συμφωνία με τον Πρόεδρο της Επιτροπής, ενώ ως μέλος της Επιτροπής υπόκειται σε ψήφο έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, ο Υπάτος Εκπρόσωπος συνεπικουρείται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) η σύνθεση της οποίας ορίζεται στο άρθρο 27 ΣυνθΕΕ και θεωρείται οιονεί ευρωπαϊκό διπλωματικό σώμα. Παράλληλα, εκπρόσωπος του Υπάτου Εκπροσώπου της Ένωσης προεδρεύει της επιτροπής Πολιτικής και Ασφαλείας, η οποία παρακολουθεί την διεθνή κατάσταση στους αντίστοιχους τομείς και συμβάλλει στον καθορισμό πολιτικών της Ένωσης.

Ο συντονισμός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με το Συμβούλιο μέσω του Υπάτου Εκπροσώπου της Ένωσης έχει επιφέρει θετικά αποτελέσματα στους αντίστοιχους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας και έχει αναδείξει τον ρόλο της Επιτροπής και γενικότερα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην διεθνή πολιτική σκηνή.

Κεφάλαιο Πέμπτο: Συνολική αποτίμηση

Οι πολυετείς προσπάθειες ενοποίησης των κρατών της Ευρώπης, άρχισαν να ευοδώνονται για πρώτη φορά μετά τον καταστροφικό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Συνειδητή επιλογή ήταν, η ενοποίηση των κρατών να πραγματοποιείται κατά τομέα ή λειτουργία, ξεκινώντας από την σημαντικότερη λειτουργία της οικονομίας. Τα κράτη – μέλη που μετέχουν στο εγχείρημα, εκχωρούν τις αντίστοιχες αρμοδιότητες στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, που διαδέχθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι λειτουργίες που εκχωρούνται, ασκούνται πλέον όχι από μία Ευρωπαϊκή Κεντρική Κυβέρνηση, αλλά από ένα πλέγμα θεσμικών οργάνων, που διαμορφώνουν ισόρροπες σχέσεις και εκπροσωπούν τόσο τα κράτη – μέλη, όσο και τους λαούς τους. Με την πάροδο του χρόνου, νέα κράτη προστίθενται στο Ευρωπαϊκό οικοδόμημα, νέες Συνθήκες υπογράφονται που τροποποιούν τις ιδρυτικές και αυξάνουν οι εκχωρούμενες αρμοδιότητες από τα κράτη – μέλη προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με κάθε νέα Συνθήκη, πολλαπλασιάζονται οι τομείς στους οποίους οι αποφάσεις λαμβάνονται πλέον με πλειοψηφία, και όχι με ομοφωνία. Αυτό, διευκολύνει την λήψη αποφάσεων και την θεσμοθέτηση μέτρων. Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση αριθμεί συνολικά 28 κράτη – μέλη, εκ των οποίων τα 19 έχουν ως κοινό νόμισμα το ευρώ.

Για την αποτελεσματική λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτείται η κατάλληλη οργανωτική δομή και ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων των οργάνων που την διοικούν, με σαφή τον διαχωρισμό των εξουσιών μεταξύ αυτών.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Δεκεμβρίου του έτους 2009, ορίζει σε επτά τα θεσμικά όργανα της ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτά είναι:

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή,
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,
- το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο,
- το Συμβούλιο,
- το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και
- το Ελεγκτικό Συνέδριο.

Πέραν αυτών βέβαια, υπάρχουν και άλλα όργανα, που υποβοηθούν στην λειτουργία του Ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Μέσω της Συνθήκης της Λισαβόνας επιδιώκεται να επιτευχθούν η μεγαλύτερη

αποτελεσματικότητα στην λήψη ποφάσεων, πιο δημοκρατικές διαδικασίες με την αναβάθμιση του ρόλου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, και μεγαλύτερη συνοχή των εξωτερικών δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαδραματίζει καίριο και σημαντικό ρόλο. Η επιτροπή ενεργεί ως θεματοφύλακας των Συνθηκών. Είναι το κατ' εξοχήν υπερεθνικό όργανο, που διαχρονικά εκφράζει το Ευρωπαϊκό πρότυπο ολοκλήρωσης. Μεριμνά για την εφαρμογή του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τους ιδιώτες, τα κράτη – μέλη και τα λοιπά Ευρωπαϊκά Όργανα. Στις αρμοδιότητες της Επιτροπή εντάσσεται και η επιβολή κυρώσεων σε ιδιώτες ή επιχειρήσεις για παράβαση του Δικαίου της Ένωσης. Η Επιτροπή μπορεί να κινεί διαδικασίες εναντίον κρατών – μελών για διαπιστωμένες παραβάσεις, και να καλεί τα κράτη – μέλη σε επανόρθωση εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Επίσης, η Επιτροπή δύναται να ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου, εναντίον κρατών – μελών ή και άλλων θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που παραβιάζουν το Δίκαιο της Ένωσης.

Θα μπορούσε να λεχθεί ότι από πλευράς όγκου δουλειάς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί τον διοικητικό γραφειοκρατικό μηχανισμό της Ένωσης. Με βάση την Συνθήκη της Λισαβόνας, με τις Ευρωεκλογές του έτους 2014, ο Πρόεδρος της Επιτροπής θα πρέπει να ανήκει στην πολιτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία πλειοψήφησε.

Κατ' αυτόν τον τρόπο επιχειρείται να δοθεί μία περισσότερο δημοκρατική διάσταση στην επιλογή του Προέδρου. Παράλληλα, με την ίδια Συνθήκη, ενισχύεται και ο ρόλος του Προέδρου της Επιτροπής, ως προς την άσκηση διοίκησης εντός αυτής, ώστε να την καταστήσει πιο αποτελεσματική. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής διορίζει Αντιπροέδρους μεταξύ των μελών της, δύναται να εξαναγκάσει σε παραίτηση μέλος της Επιτροπής, ώστε να αποτρέπονται πολιτικές κρίσεις, καθορίζει τους προσανατολισμούς στο πλαίσιο των οποίων η Επιτροπή ασκεί τα καθήκοντα της και κατανέμει αρμοδιότητες μεταξύ των μελών της.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να εκτελέσει σωστά το έργο της, νομοθετικό και εκτελεστικό, προΐσταται και συνεργάζεται με ένα πλήθος άλλων επιτροπών, για θέματα που αφορούν τις σχέσεις Ευρωπαϊκής Ένωσης και κρατών – μελών. Πρόκειται για “Επιτροπεία” που αναδεικνύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ως θεσμικό όργανο με έναν πρόσθετο ρόλο.

Τέλος, η Συνθήκη της Λισαβόνας έδωσε στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενιαία φωνή ως προς τις εξωτερικές σχέσεις, με την αναβάθμιση του ρόλου της Επιτροπής στον τομέα αυτόν. Ο

Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που είναι αρμόδιος για τις εξωτερικές σχέσεις, αποτελεί και τον Ύπατο Εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφαλείας, ενώ προεδρεύει και του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων.

Εκ των ανωτέρω καταδεικνύεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ότι ο ρόλος της είναι καίριος στην προσπάθεια της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και ότι έχει να επιτελέσει σημαντικό έργο για την ευόδωση του οράματος των ευρωπαϊκών λαών για ειρήνη και ευημερία.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία:

Γιώτη – Παπαδάκη Όλγα, “Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης”, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2004.

Δαγτόγλου Πρόδρομος, “Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο”, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα, 1985.

Ιωακειμίδης Παναγιώτης, “Η Συνθήκη της Νίκαιας και το μέλλον της Ευρώπης”, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 2001.

Ιωακειμίδης Παναγιώτης, “Η Συνθήκη της Λισσαβόνας – παρουσίαση, ανάλυση, αξιολόγηση”, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα, 2008.

Κανελλόπουλος Παναγιώτης, “Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκή Ένωσης”, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2003.

Mathijssen P.S.R.F., “Οδηγός στο Ευρωπαϊκό κοινοτικό Δίκαιο”, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 1985.

Μούσης Νικόλαος, “Ευρωπαϊκή Ένωση – Δίκαιο, Οικονομία, Πολιτική”, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Παπαγιάννης Δονάτος, “Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο”, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2007.

Σαχπεκίδου Ευγενία, “Ευρωπαϊκό Δίκαιο”, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2013.

Σκουρής Βασίλης, “Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα”, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2003.

Χριστοδουλίδης Θεόδωρος – Κλάψης Αντώνης, “Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην Κοινωνία των Εθνών”, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2008.

Διαδικτυακές πηγές:

- <http://www.europa.eu>
- <http://www.europarl.europa.eu>
- <http://www.europedia.mosis.eu>

Παράρτημα – Η Συνθήκη της Λισαβόνας με μία ματιά

Την 1η Δεκεμβρίου 2009 τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη της Λισαβόνας, τερματίζοντας με τον τρόπο αυτό τις πολυετείς διαπραγματεύσεις σχετικά με θεσμικά ζητήματα.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας τροποποιεί τις συνθήκες ΕΕ και ΕΚ, δηλαδή τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Συνθήκη για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, χωρίς όμως να τις υποκαθιστά. Εφοδιάζει την Ένωση με το νομικό πλαίσιο και τα μέσα που της είναι απαραίτητα για να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές προκλήσεις και να ικανοποιήσει τις προσδοκίες των πολιτών.

1. Μία δημοκρατικότερη και διαφανέστερη Ευρώπη, με ενισχυμένο τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων, με περισσότερες ευκαιρίες για τους πολίτες να εκφράζουν τις απόψεις τους και να ακούγεται η φωνή τους, αλλά και με πιο συγκεκριμένη εικόνα για το ποιος κάνει τι σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

- **Ενισχυμένος ρόλος για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:** Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο εκλέγεται απευθείας από τους πολίτες της ΕΕ, αποκτά νέες σημαντικές εξουσίες όσον αφορά τη νομοθεσία και τον προϋπολογισμό της ΕΕ αλλά και τις διεθνείς συμφωνίες. Ειδικότερα, η αυξημένη χρήση της διαδικασίας συναπόφασης κατά την άσκηση της πολιτικής διασφαλίζει την ισότιμη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με το Συμβούλιο, το οποίο εκπροσωπεί τα κράτη μέλη για το μεγαλύτερο μέρος της νομοθεσίας της ΕΕ.
- **Μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων:** τα εθνικά κοινοβούλια έχουν περισσότερες ευκαιρίες να συμμετέχουν στις εργασίες της ΕΕ, κυρίως χάρη σε έναν νέο μηχανισμό που θα διασφαλίζει ότι η Ένωση ενεργεί μόνον στις περιπτώσεις που μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα σε επίπεδο ΕΕ (επικουρικότητα). Σε συνδυασμό με τον ενισχυμένο ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το γεγονός αυτό θα προωθήσει τη δημοκρατία και τη νομιμότητα κατά τη λειτουργία της Ένωσης.
- **Ισχυρότερη φωνή των πολιτών:** χάρη στη σχετική πρωτοβουλία υπέρ των πολιτών, εφόσον συγκεντρωθούν τουλάχιστον ένα εκατομμύριο υπήκοοι σημαντικού αριθμού κρατών μελών, μπορούν να λάβουν την πρωτοβουλία να καλέσουν την Επιτροπή να υποβάλει νέες προτάσεις πολιτικής.
- **Ποιος κάνει τι:** η σχέση μεταξύ κρατών μελών και Ευρωπαϊκής Ένωσης καθίσταται σαφέστερη χάρη στην ξεκάθαρη κατανομή των αρμοδιοτήτων.
- **Αποχώρηση από την Ένωση:** η Συνθήκη της Λισαβόνας αναγνωρίζει ρητά για πρώτη φορά τη δυνατότητα ενός κράτους μέλους να αποχωρήσει από την Ένωση.

2. Μία αποτελεσματικότερη Ευρώπη, με απλουστευμένες μεθόδους εργασίας και κανόνες ψηφοφορίας, με βελτιωμένα και σύγχρονα θεσμικά όργανα για μία Ευρωπαϊκή Ένωση 27 μελών και με βελτιωμένη ικανότητα παρέμβασης σε τομείς άμεσης προτεραιότητας για τη σημερινή Ένωση.

- **Αποτελεσματική και αποδοτική λήψη αποφάσεων:** Η ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο επεκτείνεται σε νέους τομείς πολιτικής ώστε η διαδικασία λήψης αποφάσεων να είναι ταχύτερη και αποτελεσματικότερη. Από το 2014 και μετά, η ειδική πλειοψηφία θα βασίζεται στη διττή πλειοψηφία των κρατών μελών και των πληθυσμών, εκπροσωπώντας έτσι τη διττή νομιμότητα της Ένωσης. Διττή πλειοψηφία επιτυγχάνεται όταν μία απόφαση λαμβάνεται από το 55% των κρατών μελών που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 65% του πληθυσμού της Ένωσης.
- **Ένα σταθερό και απλουστευμένο θεσμικό πλαίσιο:** Η Συνθήκη της Λισαβόνας καθιερώνει το αξίωμα του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, ο οποίος εκλέγεται για δύομια χρόνια, εισάγει άμεση σχέση μεταξύ της εκλογής του Προέδρου της Επιτροπής και των αποτελεσμάτων των ευρωεκλογών, προβλέπει νέες ρυθμίσεις για τη μελλοντική

σύνθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και διατυπώνει σαφέστερους κανόνες ενισχυμένης συνεργασίας καθώς και δημοσιονομικές διατάξεις.

- Βελτίωση της ζωής των Ευρωπαίων: η Συνθήκη της Λισαβόνας δίνει στην ΕΕ περισσότερες δυνατότητες να δραστηριοποιείται σε διάφορους τομείς πολιτικής μείζονος προτεραιότητας για τη σημερινή Ένωση και τους πολίτες της. Πρόκειται ειδικότερα για τους τομείς της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, όπως για παράδειγμα, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας ή του εγκλήματος. Σε κάποιο βαθμό αφορά και άλλους τομείς, όπως η ενέργεια, η δημόσια υγεία, η πολιτική προστασία, η αλλαγή του κλίματος, οι υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, η έρευνα, το διάστημα, η εδαφική συνοχή, το εμπόριο, η ανθρωπιστική βοήθεια, ο αθλητισμός, ο τουρισμός και η διοικητική συνεργασία.

3. Μία Ευρώπη των δικαιωμάτων και των αξιών, της ελευθερίας, της αλληλεγγύης και της ασφάλειας: προώθηση των αξιών της Ένωσης, ενσωμάτωση του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων στο ευρωπαϊκό πρωτογενές δίκαιο, δημιουργία νέων μηχανισμών αλληλεγγύης και διασφάλιση καλύτερης προστασίας για τους Ευρωπαίους πολίτες.

- Οι δημοκρατικές αξίες: η Συνθήκη της Λισαβόνας καθορίζει λεπτομερώς και στηρίζει τις αξίες και τους στόχους της Ένωσης, που χρησιμεύουν ως σημείο αναφοράς για τους Ευρωπαίους πολίτες και καταδεικνύουν τι έχει να προσφέρει η Ευρώπη στους εταίρους της παγκοσμίως.
- Τα δικαιώματα των πολιτών και ο Χάρτης θεμελιωδών δικαιωμάτων: με τη Συνθήκη της Λισαβόνας διατηρούνται ήδη τα κεκτημένα δικαιώματα και παράλληλα καθιερώνονται ορισμένα νέα. Ειδικότερα, η Συνθήκη εγγυάται τις ελευθερίες και τις αρχές που καθορίζονται στο Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων και καθιστά νομικά δεσμευτικές τις διατάξεις του εν λόγω Χάρτη σχετικά με τα αστικά, τα πολιτικά, τα οικονομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα.
- Η ελευθερία των Ευρωπαίων πολιτών: η Συνθήκη της Λισαβόνας διατηρεί και ενισχύει τις «τέσσερις ελευθερίες» καθώς και την πολιτική, οικονομική και κοινωνική ελευθερία των Ευρωπαίων πολιτών.
- Η αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών: βάσει της Συνθήκης της Λισαβόνας, η Ένωση και τα κράτη μέλη της ενεργούν από κοινού με πνεύμα αλληλεγγύης εάν ένα κράτος μέλος δεχθεί τρομοκρατική επίθεση ή πληγεί από φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή. Δίδεται επίσης έμφαση στην αλληλεγγύη στον τομέα της ενέργειας.
- Η ενισχυμένη ασφάλεια για όλους: η Ένωση αποκτά διευρυμένη αρμοδιότητα να ενεργεί στους τομείς της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης, γεγονός που αυξάνει άμεσα την ικανότητά της για καταπολέμηση του εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Οι νέες διατάξεις για την πολιτική προστασία, την ανθρωπιστική βοήθεια και τη δημόσια υγεία έχουν στόχο να ενισχύσουν την ικανότητα της Ένωσης να αντιδρά όταν απειλείται η ασφάλεια των Ευρωπαίων πολιτών.

4. Η παρουσία της Ευρώπης στην παγκόσμια σκηνή θα εξασφαλιστεί με τη συνένωση των μέσων εξωτερικής πολιτικής της Ευρώπης, τόσο στο στάδιο της χάραξης όσο και της υιοθέτησης νέων πολιτικών. Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας η Ευρώπη αποκτά ισχυρή φωνή που θα γίνεται αισθητή από τους εταίρους της παγκοσμίως. Επίσης, η Συνθήκη αξιοποιεί στο έπακρο τις οικονομικές, ανθρωπιστικές, πολιτικές και διπλωματικές δυνάμεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης ώστε να προωθηθούν τα συμφέροντα και οι αξίες της σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ ταυτόχρονα να διασφαλίζονται τα ιδιαίτερα συμφέροντα των κρατών μελών στον τομέα των εξωτερικών υποθέσεων.

- Ο νέος Υπάτος Εκπρόσωπος της Ένωσης για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, ο οποίος είναι και Αντιπρόεδρος της Επιτροπής, θα ενισχύσει τον αντίκτυπο, τη συνοχή και την προβολή της εξωτερικής δράσης της ΕΕ.

- Η νέα ευρωπαϊκή υπηρεσία εξωτερικής δράσης θα συνδράμει και θα στηρίζει τον Ύπατο Εκπρόσωπο στο έργο του.
- Η ενιαία νομική προσωπικότητα της Ένωσης θα ενισχύσει τη διαπραγματευτική της δύναμη και, παράλληλα, θα την καταστήσει αποτελεσματικότερη στη διεθνή σκηνή και πιο αναγνωρίσιμο εταίρο για τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς.
- Η πρόοδος στην ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας δεν θα θίξει τις ειδικές ρυθμίσεις σχετικά με τη λήψη αποφάσεων, αλλά ταυτόχρονα θα προετοιμάσει το έδαφος για ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ μιας μικρότερης ομάδας κρατών μελών.

Μια δημοκρατικότερη και διαφανέστερη Ευρώπη

Η Συνθήκη της Λισαβόνας επιβεβαιώνει τρεις αρχές δημοκρατικής διακυβέρνησης στην Ευρώπη:

- Δημοκρατική ισότητα: τα ευρωπαϊκά όργανα πρέπει να αντιμετωπίζουν ισότιμα όλους τους πολίτες
- Αντιπροσωπευτική δημοκρατία: ενισχύεται ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αυξάνεται η συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων
- Συμμετοχική δημοκρατία: δημιουργούνται νέες μορφές διαδραστικής επικοινωνίας μεταξύ των πολιτών και των οργάνων, όπως η πρωτοβουλία των πολιτών.

Επιπλέον, η Συνθήκη της Λισαβόνας διασαφηνίζει τις σχέσεις μεταξύ των χωρών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενισχυμένες εξουσίες για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, του οποίου τα μέλη εκλέγονται για πέντε έτη με άμεση καθολική ψηφοφορία, εκπροσωπεί τους πολίτες των χωρών μελών. Οι εξουσίες του διευρύνθηκαν σταδιακά στο πλαίσιο των διαδοχικών συνθηκών. Η Συνθήκη της Λισαβόνας επιβεβαιώνει αυτή την εξέλιξη, ενισχύοντας τις εξουσίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου όσον αφορά τη νομοθεσία, τον προϋπολογισμό και τις διεθνείς συμφωνίες.

Κατ' αρχάς, στον **νομοθετικό τομέα**, η διαδικασία συναπόφασης (που μετονομάστηκε «συνήθης νομοθετική διαδικασία») επεκτείνεται σε πολλούς νέους τομείς. Αυτό σημαίνει ότι το Κοινοβούλιο αποκτά ουσιαστική νομοθετική εξουσία σε ισότιμη βάση με το Συμβούλιο σε ορισμένους τομείς στους οποίους μέχρι σήμερα δεν συμμετείχε ή είχε απλά συμβουλευτικό ρόλο. Μεταξύ αυτών των τομέων είναι η νόμιμη μετανάστευση, η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις (Eurojust, πρόληψη του εγκλήματος, εναρμόνιση των κανόνων για τον καθορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων), η αστυνομική συνεργασία (Ευρωπόλ), και ορισμένες διατάξεις που αφορούν την κοινή εμπορική πολιτική και την κοινή γεωργική πολιτική. Με τον τρόπο αυτό, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο παρεμβαίνει στην κατάρτιση του συνόλου σχεδόν των νομοθετικών πράξεων.

Όσον αφορά τον **δημοσιονομικό τομέα**, η Συνθήκη της Λισαβόνας υιοθετεί επισήμως την καθιερωμένη πρακτική του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου για το οποίο απαιτείται η έγκριση του Κοινοβουλίου. Επίσης, η Συνθήκη προβλέπει ότι το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο καθορίζουν από κοινού το σύνολο των δαπανών και καταργεί την προηγούμενη διάκριση μεταξύ των λεγόμενων υποχρεωτικών δαπανών (π.χ. των άμεσων γεωργικών ενισχύσεων) και των μη υποχρεωτικών δαπανών. Η καινοτομία αυτή αποκαθιστά την ισορροπία μεταξύ των δύο οργάνων όσον αφορά τον ρόλο τους στη διαδικασία έγκρισης του προϋπολογισμού της Ένωσης.

Τέλος, η Συνθήκη της Λισαβόνας προβλέπει ότι απαιτείται σύμφωνη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για όλες τις **διεθνείς συμφωνίες** σε τομείς που εμπίπτουν στη συνήθη νομοθετική διαδικασία.

Μεγαλύτερη συμμετοχή των εθνικών κοινοβουλίων

Η Συνθήκη της Λισαβόνας αναγνωρίζει και ενισχύει τον ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων, τα οποία θα μπορούν να συμμετέχουν περισσότερο στις εργασίες της Ένωσης, σεβόμενα πάντα τον ρόλο των ευρωπαϊκών οργάνων. Μια νέα διάταξη διασαφηνίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εθνικών κοινοβουλίων στο πλαίσιο της Ένωσης, όσον αφορά ειδικότερα το δικαίωμα ενημέρωσης, τον έλεγχο της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας, τους μηχανισμούς αξιολόγησης στο πλαίσιο του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και την αναθεώρηση των συνθηκών.

Η καινοτομία της Συνθήκης της Λισαβόνας έγκειται κυρίως στον **έλεγχο της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας**. Σύμφωνα με την αρχή αυτή, εκτός από τους τομείς αποκλειστικής της αρμοδιότητας, η Ένωση παρεμβαίνει μόνο εφόσον η δράση της κρίνεται αποτελεσματικότερη σε σχέση με την αντίστοιχη δράση που αναλαμβάνεται σε εθνικό επίπεδο. Κάθε εθνικό κοινοβούλιο θα μπορεί εφεξής να εξηγεί τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι μια πρόταση δεν είναι σύμφωνη με αυτή την αρχή. Στην περίπτωση αυτή ξεκινά μια διαδικασία σε δύο φάσεις:

- εάν ένα τρίτο των εθνικών κοινοβουλίων θεωρεί ότι μια πρόταση δεν είναι σύμφωνη με την αρχή της επικουρικότητας, η Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάσει την πρότασή της και να αποφασίσει αν θα τη διατηρήσει, θα την τροποποιήσει ή θα την αποσύρει
- εάν η πλειοψηφία των εθνικών κοινοβουλίων συμερίζεται τις ίδιες ανησυχίες και η Επιτροπή αποφασίσει, ωστόσο, να διατηρήσει την πρότασή της, θα κινηθεί μια ειδική διαδικασία. Η Επιτροπή θα πρέπει να διατυπώσει τα επιχειρήματά της, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα αποφασίσουν κατά πόσον πρέπει να συνεχιστεί η σχετική νομοθετική διαδικασία.

Μεγαλύτερη διαφάνεια στο Συμβούλιο Υπουργών

Τόσο τα εθνικά κοινοβούλια όσο και οι πολίτες μπορούν τώρα να ενημερώνονται άμεσα για τις αποφάσεις που λαμβάνονται από τα μέλη του Συμβουλίου κάθε χώρας μέλους, καθώς όλες οι νομοθετικές συζητήσεις και εργασίες του Συμβουλίου είναι ανοικτές στο κοινό.

Ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας

Οι Ευρωπαίοι πολίτες διαθέτουν πλέον ένα ευρύ φάσμα μέσων που τους δίνουν τη δυνατότητα να ενημερώνονται και να συμμετέχουν στην κοινοτική πολιτική διαδικασία. Στα μέσα αυτά προστίθεται τώρα η **πρωτοβουλία των πολιτών**. Χάρη στη νέα αυτή πρωτοβουλία, εφόσον συγκεντρωθούν τουλάχιστον ένα εκατομμύριο πολίτες, υπήκοοι σημαντικού αριθμού κρατών μελών, μπορούν να ζητήσουν από την Επιτροπή να υποβάλει πρόταση στους τομείς αρμοδιότητας της Ένωσης. Οι πρακτικές ρυθμίσεις για την εφαρμογή της πρωτοβουλίας των πολιτών θα διευκρινιστούν σε νομοθετική πράξη μετά την έναρξη ισχύος της νέας συνθήκης.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας υπογραμμίζει επίσης τη σημασία των διαβουλεύσεων, καθώς και του διαλόγου με τις διάφορες ενώσεις, την κοινωνία των πολιτών, τους κοινωνικούς εταίρους, τους εκπροσώπους των εκκλησιών και των μη ομολογιακών οργανώσεων.

Οι σχέσεις ανάμεσα στην Ένωση και στις χώρες μέλη

Η Συνθήκη της Λισαβόνας καθορίζει ποιος είναι αρμόδιος να ενεργεί για κάθε τομέα δραστηριότητας: η Ένωση ή οι χώρες μέλη. Συγκεκριμένα, απαντά στο ερώτημα πολλών πολιτών "ποιος κάνει τι στην Ένωση;" Η Συνθήκη καθιερώνει μια **γενική ταξινόμηση των αρμοδιοτήτων σε τρεις κατηγορίες**:

- Αποκλειστικές αρμοδιότητες: μόνον η Ένωση δύναται να νομοθετεί στους τομείς της τελωνειακής ένωσης, της κοινής εμπορικής πολιτικής και της πολιτικής ανταγωνισμού.

- Ενέργειες υποστήριξης, συντονισμού ή συμπληρωματικής δράσης: η Ένωση μπορεί απλώς να στηρίζει τις δράσεις των χωρών μελών, για παράδειγμα μέσω χρηματοδοτικών παρεμβάσεων. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται οι τομείς του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και της βιομηχανίας.
- Συντρέχουσες αρμοδιότητες, οι οποίες καλύπτουν τους υπόλοιπους τομείς, όπως το περιβάλλον, τις μεταφορές και την προστασία των καταναλωτών. Η Ένωση και οι χώρες μέλη ασκούν από κοινού νομοθετική εξουσία, υπό την προϋπόθεση της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας.

Οι χώρες που έχουν προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν δικαίωμα να επιλέξουν αν θα παραμείνουν σε αυτήν. Η Συνθήκη της Λισαβόνας εισάγει τη **ρήτρα εθελούσιας αποχώρησης**, αναγνωρίζοντας έτσι στις χώρες μέλη το δικαίωμα αποχώρησης από την Ένωση.

Σύγχρονα και αποτελεσματικά όργανα

Η Συνθήκη της Λισαβόνας δεν αλλάζει εκ θεμελίων τη θεσμική δομή της Ένωσης, η οποία εξακολουθεί να στηρίζεται στο τρίπτυχο: Κοινοβούλιο, Συμβούλιο, Επιτροπή. Ωστόσο, εισάγει ορισμένα νέα στοιχεία τα οποία θα βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα, τη συνοχή και τη διαφάνεια των οργάνων της, και τούτο για να μπορούν τα όργανα αυτά να υπηρετούν καλύτερα τους Ευρωπαίους πολίτες.

Συνολικά, τα όργανα της Ένωσης είναι πλέον επτά: το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Ελεγκτικό Συνέδριο. Ας δούμε τι αλλάζει με τη Συνθήκη της Λισαβόνας.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκπροσωπεί τους πολίτες των χωρών μελών. Η Συνθήκη της Λισαβόνας ενισχύει τις νομοθετικές και δημοσιονομικές του αρμοδιότητες, καθώς και τις αρμοδιότητές του σε ό,τι αφορά την έγκριση διεθνών συμφωνιών. Επίσης, τροποποιεί τη σύνθεσή του: ο αριθμός των ευρωβουλευτών δεν μπορεί να υπερβαίνει τους 751 (750 συν ο πρόεδρος), ενώ η κατανομή των εδρών μεταξύ των χωρών μελών γίνεται με βάση την αρχή της φθίνουσας αναλογικότητας. Συγκεκριμένα, η αρχή αυτή σημαίνει ότι οι ευρωβουλευτές των πολυπληθέστερων χωρών θα εκπροσωπούν μεγαλύτερο αριθμό πολιτών από τους ευρωβουλευτές των χωρών με μικρότερο πληθυσμό. Η Συνθήκη προβλέπει ακόμη ότι κάθε χώρα μέλος δεν θα μπορεί να έχει λιγότερους από 6 και περισσότερους από 96 ευρωβουλευτές.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, ρόλος του οποίου είναι να δίνει την αναγκαία πολιτική ώθηση, γίνεται θεσμικό όργανο της Ένωσης χωρίς όμως να αποκτά νέες αρμοδιότητες. Ωστόσο, ένα νέο πρόσωπο κάνει την εμφάνισή του: ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Το πρόσωπο αυτό, το οποίο εκλέγεται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για δύομισι χρόνια, έχει ως κύρια αποστολή του, αφενός, να μεριμνά για την κατάλληλη προετοιμασία και συνέχεια των εργασιών του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και, αφετέρου, να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την επίτευξη συναίνεσης. Η θέση του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου είναι ασυμβίβαστη με άλλα εθνικά αξιώματα.

Το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το Συμβούλιο εκπροσωπεί τις εθνικές κυβερνήσεις. Ο ρόλος του παραμένει ουσιαστικά ο ίδιος. Το Συμβούλιο συνεχίζει να έχει από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο νομοθετικές και δημοσιονομικές αρμοδιότητες, αλλά και να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) καθώς και στον τομέα του συντονισμού

των οικονομικών πολιτικών.

Η βασική αλλαγή που εισάγει η Συνθήκη της Λισαβόνας αφορά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Καταρχάς, προβλέπεται ότι το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, εκτός από τις περιπτώσεις στις οποίες οι συνθήκες προβλέπουν άλλη διαδικασία, όπως η ψηφοφορία με ομοφωνία. Ουσιαστικά, το σύστημα ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία επεκτείνεται σε πολλούς νέους τομείς πολιτικής (π.χ. μετανάστευση και πολιτιστικός τομέας).

Εν συνεχεία, η καθιέρωση από το 2014 του συστήματος διττής πλειοψηφίας, δηλαδή και των κρατών (55%) και του πληθυσμού (65%), το οποίο εκφράζει τη διττή νομιμότητα της Ένωσης, θα ενισχύσει τόσο τη διαφάνεια όσο και την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Ο νέος αυτός τρόπος υπολογισμού θα συμπληρωθεί από έναν μηχανισμό ανάλογο με τον λεγόμενο "συμβιβασμό των Ιωαννίνων", χάρη στον οποίο θα μπορεί ένας μικρός αριθμός χωρών μελών (που προσεγγίζει τον αριθμό που απαιτείται για τη μειοψηφία αρνησικυρίας/βέτο) να εκδηλώνει την αντίθεσή του σε μια απόφαση. Στην περίπτωση αυτή, το Συμβούλιο θα πρέπει να χρησιμοποιεί όλα τα μέσα που διαθέτει για την εξεύρεση, μέσα σε εύλογη προθεσμία, μιας ικανοποιητικής και για τα δύο μέρη λύσης.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνίσταται κυρίως στην προαγωγή του ευρωπαϊκού δημόσιου συμφέροντος. Η Συνθήκη προβλέπει τη δυνατότητα συμμετοχής ενός Επιτρόπου από κάθε κράτος μέλος στο Σώμα της Επιτροπής, ενώ σύμφωνα με τις προηγούμενες συνθήκες ο αριθμός των Επιτρόπων θα έπρεπε να μειωθεί κάτω από τον αριθμό των κρατών μελών.

Άλλη σημαντική καινοτομία: η Συνθήκη της Λισαβόνας συνδέει άμεσα την επιλογή υποψηφίου για τη θέση του Προέδρου της Επιτροπής με τα αποτελέσματα των εκλογών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι ο ρόλος του Προέδρου της Επιτροπής ενισχύεται, αφού ο ίδιος μπορεί να εξαναγκάσει σε παραίτηση μέλος του Σώματος των Επιτρόπων.

Ο Υπάτος Εκπρόσωπος της ΕΕ για Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας / Αντιπρόεδρος της Επιτροπής

Η δημιουργία της θέσης αυτής αποτελεί μία από τις σημαντικότερες θεσμικές καινοτομίες της Συνθήκης της Λισαβόνας. Με τον τρόπο αυτόν, διασφαλίζεται η συνοχή στις σχέσεις της ΕΕ με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς.

Ο Υπάτος Εκπρόσωπος έχει διττή αρμοδιότητα: είναι, αφενός, ο εντολοδόχος του Συμβουλίου για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας και, αφετέρου, ο αντιπρόεδρος της Επιτροπής για τις εξωτερικές σχέσεις. Επιφορτισμένος με την εφαρμογή της κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής, ασκεί την προεδρία του Συμβουλίου όταν αυτό συνεδριάζει με τη σύνθεση που προβλέπεται για τις εξωτερικές υποθέσεις. Επιπλέον, εκπροσωπεί την Ένωση στη διεθνή σκηνή για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας και επικουρείται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης, η οποία απαρτίζεται από υπαλλήλους του Συμβουλίου, της Επιτροπής και των εθνικών διπλωματικών υπηρεσιών.

Τα άλλα όργανα

Οι διατάξεις των σημερινών συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Ελεγκτικό Συνέδριο παραμένουν χωρίς καμία ουσιαστική αλλαγή. Ωστόσο, όσον αφορά το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Συνθήκη της Λισαβόνας διευρύνει το πεδίο παρεμβάσεων

του, κυρίως στον τομέα της συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις καθώς και της αστυνομικής συνεργασίας, και συγχρόνως εισάγει ορισμένες διαδικαστικές τροποποιήσεις.

Τα εθνικά κοινοβούλια

Αν και τα εθνικά κοινοβούλια δεν αποτελούν μέρος του επίσημου θεσμικού οικοδομήματος της ΕΕ, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη λειτουργία της. Η Συνθήκη αναγνωρίζει και ενισχύει τον ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων. Για παράδειγμα, εάν επαρκής αριθμός εθνικών κοινοβουλίων θεωρεί ότι είναι καλύτερο να αναληφθεί μια νομοθετική πρωτοβουλία σε τοπικό, περιφερειακό ή εθνικό επίπεδο, η Επιτροπή πρέπει είτε να αποσύρει την πρότασή της είτε να εξηγήσει με σαφήνεια για ποιο λόγο δεν θεωρεί ότι η πρωτοβουλία της αντιβαίνει στην αρχή της επικουρικότητας.

Η Ευρώπη των δικαιωμάτων και των αξιών

Ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα, κράτος δικαίου και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: αυτές είναι οι θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ που διατυπώνονται στις πρώτες σελίδες της Συνθήκης της Λισαβόνας. Οι αξίες αυτές είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη και οφείλει να τις σέβεται όποια ευρωπαϊκή χώρα επιθυμεί να γίνει μέλος της Ένωσης.

Η προαγωγή αυτών των αξιών, καθώς και της ειρήνης και της ευημερίας των πολιτών της, αποτελούν εφεξής τους βασικούς στόχους της Ένωσης. Οι γενικοί αυτοί στόχοι συμπληρώνονται από μια σειρά ειδικότερων, όπως η προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και προστασίας και η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας κάνει σημαντικά βήματα προόδου όσον αφορά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Συγκεκριμένα, προετοιμάζει το έδαφος για την προσχώρηση της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών.

Επιπλέον, η Συνθήκη της Λισαβόνας εγγυάται την εφαρμογή του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Ειδικότερα, διασφαλίζει για την ΕΕ μια σειρά αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία είναι νομικώς δεσμευτικά όχι μόνο για τα όργανα της Ένωσης, αλλά και για τα κράτη μέλη κατά την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ. Ο Χάρτης συγκεντρώνει όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα σε έξι βασικά κεφάλαια: αξιοπρέπεια, ελευθερία, ισότητα, αλληλεγγύη, ιθαγένεια και δικαιοσύνη. Θεσπίζει, εξάλλου, πρόσθετα δικαιώματα που δεν περιέχονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όπως η προστασία προσωπικών δεδομένων, οι αρχές βιοηθικής και το δικαίωμα χρηστής διαχείρισης και επιβεβαιώνει σημαντικά μέτρα για την απαγόρευση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής καταγωγής και χρώματος. Επίσης, κάνει αναφορά στα κοινωνικά δικαιώματα που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις, π.χ. δικαιώματα των εργαζομένων όσον αφορά την ενημέρωση, τη διαπραγμάτευση και την ανάληψη συλλογικής δράσης (δικαίωμα απεργίας).

Τέλος, εξίσου σημαντικό με τα προηγούμενα είναι το δικαίωμα που δίνει η Συνθήκη της Λισαβόνας στους πολίτες να διατυπώνουν τις απόψεις τους για ευρωπαϊκά θέματα. Συγκεκριμένα, εφόσον συγκεντρωθούν τουλάχιστον ένα εκατομμύριο υπογραφές υπηκόων διαφόρων κρατών μελών, μπορεί να απευθυνθεί αίτημα στην Επιτροπή για την ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας.

Η ΕΕ στον κόσμο

Πρωθώντας τις αξίες και τα συμφέροντά της σε ολόκληρο τον κόσμο, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος παγκοσμίως και ο σημαντικότερος χορηγός βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Χάρη στη Συνθήκη της Λισαβόνας, η Ευρώπη θα μιλά με "καθαρή φωνή" σε θέματα εξωτερικών σχέσεων.

Για τη διατήρηση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της ευημερίας, η Ευρώπη πρέπει να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της ως διεθνούς παράγοντα. Σε ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, προκλήσεις όπως η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, η αλλαγή του κλίματος, η αειφόρος ανάπτυξη, η οικονομική ανταγωνιστικότητα και η τρομοκρατία δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν από κάθε χώρα ξεχωριστά, αλλά απαιτούν μια απάντηση που μόνο η ΕΕ στο σύνολό της μπορεί να δώσει.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας εισάγει δύο σημαντικές θεσμικές καινοτομίες που έχουν ουσιαστικό αντίκτυπο στην εξωτερική δράση της Ένωσης: τον διορισμό "μόνιμου" Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για περίοδο δυόμισι ετών, με δυνατότητα ανανέωσης, και τον διορισμό του νέου Υπατου Εκπροσώπου για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας και Αντιπροέδρου της Επιτροπής. Πρόκειται για δύο θεσμικά αξιώματα που θα διασφαλίσουν τη συνοχή της εξωτερικής δράσης της Ένωσης. Με τον τρόπο αυτό, η Συνθήκη της Λισαβόνας δίνει στην ΕΕ τη δυνατότητα να δραστηριοποιείται αποτελεσματικότερα και με μεγαλύτερη συνέπεια σε παγκόσμιο επίπεδο. Με τη διασύνδεση των διαφόρων αξόνων της εξωτερικής πολιτικής, όπως είναι η διπλωματία, η ασφάλεια, το εμπόριο, η ανάπτυξη, η ανθρωπιστική βοήθεια και οι διεθνείς διαπραγματεύσεις, η ΕΕ θα μπορεί να διατυπώνει σαφέστερα τις απόψεις της στις σχέσεις της με τις χώρες εταίρους και τους διεθνείς οργανισμούς.

Η επιρροή της δράσης της ΕΕ ενισχύεται επίσης χάρη στη δημιουργία μιας νέας Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, η οποία, στηριζόμενη στο δυναμικό τόσο των οργάνων της ΕΕ όσο και των κρατών μελών, επικουρεί τον Υπατο Εκπρόσωπο.

Η Συνθήκη αποδίδει στην Ένωση ενιαία νομική προσωπικότητα, γεγονός που της επιτρέπει να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες και να γίνεται μέλος διεθνών οργανισμών. Συνεπώς, η ΕΕ μπορεί να μιλά και να αναλαμβάνει δράση ως μία ενιαία οντότητα.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας τονίζει ιδιαίτερα τις αρχές που αποτελούν τη βάση της δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης: δημοκρατία, κράτος δικαίου, ανθρώπινα δικαιώματα και θεμελιώδεις ελευθερίες, σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, ισότητα και αλληλεγγύη. Θεσπίζει δε για πρώτη φορά μια συγκεκριμένη νομική βάση για την ανθρωπιστική βοήθεια και προβλέπει τη δυνατότητα να συγκροτηθεί ένα Ευρωπαϊκό Σώμα Εθελοντών Ανθρωπιστικής Βοήθειας.

Στο πλαίσιο του καθορισμού του ρόλου της ΕΕ στον κόσμο, η Συνθήκη της Λισαβόνας κάνει επίσης αναφορά στην κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, την οποία θεωρεί αναπόσπαστο τμήμα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας. Η Συνθήκη περιλαμβάνει "ρήτρα αλληλεγγύης", σύμφωνα με την οποία η Ένωση και οι χώρες μέλη οφείλουν να ενεργούν από κοινού, όταν μια χώρα γίνεται στόχος τρομοκρατικής επίθεσης.

Περισσότερη δικαιοσύνη, ελευθερία και ασφάλεια

Η δημιουργία ενός χώρου δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας αποτελεί ύψιστη προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας επηρεάζει σημαντικά τους ισχύοντες κανόνες που διέπουν την ελευθερία, την ασφάλεια και τη δικαιοσύνη σε επίπεδο ΕΕ και, για τον λόγο αυτόν, αναμένεται να διευκολύνει την ανάληψη από την Ένωση μιας πιο ολοκληρωμένης, νόμιμης, αποτελεσματικής, διαφανούς και δημοκρατικής δράσης στο συγκεκριμένο τομέα.

Πριν από τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας, οι αποφάσεις για σημαντικά θέματα στον

εν λόγω τομέα απαιτούσαν ομοφωνία από το Συμβούλιο, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο είχαν περιορισμένο μόνο ρόλο.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας συμβάλλει στην ενίσχυση της δημοκρατίας και της διαφάνειας, δεδομένου ότι θεσπίζεται μια σειρά ενιαίων νομοθετικών πράξεων που ενισχύουν τον ρόλο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ως συννομοθέτη (διαδικασία συναπόφασης) και επεκτείνουν την αρχή της ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο.

Η δράση της ΕΕ διευκολύνεται επίσης με την κατάργηση των ξεχωριστών τομέων πολιτικής-γνωστών ως πυλώνων- οι οποίοι αποτελούν βασικά στοιχεία της σημερινής θεσμικής δομής όσον αφορά την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις.

Ωστόσο, εξακολουθεί να υπάρχει δυνατότητα ανάληψης νομοθετικών πρωτοβουλιών, με βάση πρωτοβουλίες των κρατών μελών (τουλάχιστον ενός τετάρτου των κρατών μελών), στον τομέα της επιχειρησιακής αστυνομικής συνεργασίας, ποινικής δικαιοσύνης και διοικητικής συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνεχίζει να διαδραματίζει τον ρόλο της ως θεματοφύλακα των Συνθηκών και, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, θα διασφαλίζει την ορθή εφαρμογή των αποφάσεων.

Τα εθνικά κοινοβούλια αναλαμβάνουν επίσης έναν πιο ενεργό ρόλο όσον αφορά την εξέταση και διατύπωση γνώμης σε θέματα δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας.

Η Συνθήκη της Λισαβόνας εγγυάται τις ελευθερίες και τα δικαιώματα που καθορίζονται στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθιστά νομικά δεσμευτικές τις διατάξεις του εν λόγω Χάρτη. Το Δικαστήριο αποκτά επίσης ενισχυμένες αρμοδιότητες όσον αφορά τη διασφάλιση της ορθής εφαρμογής του Χάρτη.

Όλα αυτά τα μέτρα συμβάλλουν στη δημιουργία μιας πιο ολοκληρωμένης, νόμιμης, αποτελεσματικής, διαφανούς και δημοκρατικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων στον κοινό χώρο δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας, εξαλείφοντας τους παράγοντες που παρεμποδίζουν συνεχώς την έγκριση των προτάσεων εξαιτίας του κανόνα της ομοφωνίας.

Ωστόσο, τρία κράτη μέλη θεώρησαν αναγκαίο να διαπραγματευτούν ή να επεκτείνουν τις ειδικές ρυθμίσεις για συγκεκριμένους τομείς του χώρου δικαιοσύνης, ελευθερίας και ασφάλειας με στόχο τη διατήρηση συγκεκριμένων εθνικών ρυθμίσεων.

Πολιτικές για μια καλύτερη ζωή

Η πρωτοπορία στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής, η οικοδόμηση φιλόδοξης διαστημικής πολιτικής και η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού είναι μερικά μόνο παραδείγματα για το τι μπορεί να κάνει τώρα η ΕΕ χάρη στη Συνθήκη της Λισαβόνας.

Οι ποικίλες δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης επηρεάζουν την καθημερινή μας ζωή, αλλά οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη σήμερα είναι πολλές και ποικίλες. Η Συνθήκη θα βοηθήσει την Ευρώπη να συνεχίσει την επιτυχημένη πορεία της σε ένα παγκόσμιο περιβάλλον όπου κυριαρχεί ο αυξημένος ανταγωνισμός και οι δημογραφικές αλλαγές. Τα οφέλη θα είναι εμφανή όχι μόνο για την ανάπτυξη και τον ανταγωνισμό, αλλά και για πολλές πτυχές της κοινωνικής προστασίας. Εφεξής, όλες οι πολιτικές της ΕΕ πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την απασχόληση, τη βελτίωση της κοινωνικής προστασίας και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Αλλαγή του κλίματος και περιβάλλον

Η αλλαγή του κλίματος είναι μία από τις σοβαρότερες απειλές που αντιμετωπίζουμε σήμερα, με επιπτώσεις τόσο στην κοινωνική και οικονομική μας ζωή όσο και στο περιβάλλον στο οποίο ζούμε. Η καταπολέμησή της σε διεθνές επίπεδο, από κοινού με την αειφόρο ανάπτυξη, αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ. Αν και η αειφόρος ανάπτυξη και η περιβαλλοντική προστασία προβλέπονται στις ισχύουσες συνθήκες, η Συνθήκη της Λισαβόνας αποσαφηνίζει καλύτερα τους στόχους αυτούς, ενισχύοντας έτσι τη δράση της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα.

Ενέργεια

Ο ενεργειακός εφοδιασμός είναι καθοριστικής σημασίας για όλους μας. Πολλοί Ευρωπαίοι έχουν υποστεί τις οδυνηρές συνέπειες της αύξησης των ενεργειακών τιμών τα δύο τελευταία χρόνια. Η Συνθήκη της Λισαβόνας συμβάλλει στη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης, προωθώντας τη χρήση βιώσιμων και ανταγωνιστικών πόρων.

Η Συνθήκη περιλαμβάνει ειδικό κεφάλαιο για την ενέργεια, στο οποίο καθορίζονται οι βασικοί τομείς αρμοδιότητας και οι γενικότεροι στόχοι της ενεργειακής πολιτικής: λειτουργία των ενεργειακών αγορών, ασφάλεια εφοδιασμού, ενεργειακή απόδοση και εξοικονόμηση ενέργειας, ανάπτυξη νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων. Για πρώτη φορά καθιερώνεται η αρχή της αμοιβαιότητας, σύμφωνα με την οποία, όταν μια χώρα αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ενεργειακού εφοδιασμού, μπορεί να καταφύγει στη βοήθεια άλλων χωρών μελών.

Πολιτική προστασία

Η Συνθήκη της Λισαβόνας στοχεύει στη διευκόλυνση της πρόληψης φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών στην ΕΕ και στην προστασία από αυτές. Μια νέα νομική βάση ενισχύει τις δράσεις των κρατών μελών στον συγκεκριμένο τομέα και συμβάλλει στην προώθηση της επιχειρησιακής συνεργασίας. Καθώς τα πρώτα καταστροφικά σημάδια της αλλαγής του κλίματος είναι πλέον ορατά στην Ευρώπη - πλημμύρες, πυρκαγιές - η συνεργασία ανάμεσα στα κράτη μέλη είναι περισσότερο από ποτέ αναγκαία.

Δημόσια υγεία

Η ευημερία των Ευρωπαίων πολιτών βρίσκεται στην καρδιά της Συνθήκης της Λισαβόνας, η οποία, για τον λόγο αυτόν, προωθεί ιδιαίτερα τις πολιτικές για την υγεία. Προβλέπει μέτρα που αποσκοπούν ευθέως στην προστασία της δημόσιας υγείας, μεταξύ άλλων για την καταπολέμηση του καπνίσματος και του αλκοολισμού. Για την καλύτερη προστασία των ασθενών, η ΕΕ μπορεί πλέον να θεσπίζει πρότυπα όσον αφορά τα φάρμακα και τα ιατροτεχνολογικά προϊόντα. Τέλος, η Συνθήκη βοηθά τα κράτη μέλη να παρακολουθούν το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης σε περίπτωση σοβαρών διασυνοριακών απειλών, όπως η γρίπη των πτηνών. Και, στην περίπτωση που οι απειλές αυτές γίνουν πραγματικότητα, τα κράτη μέλη μπορούν να κινητοποιούν όλους τους διαθέσιμους πόρους με συντονισμένο και αποτελεσματικό τρόπο.

Δημόσιες υπηρεσίες

Η Συνθήκη της Λισαβόνας αναγνωρίζει το σημαντικό ρόλο των δημοσίων υπηρεσιών για την κοινωνική και περιφερειακή συνοχή: οι μεταφορές, η σχολική εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη αποτελούν βασικές υπηρεσίες. Σε ειδικό πρωτόκολλο προσαρτημένο στη Συνθήκη καθορίζονται τα βασικά μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών κοινής ωφελείας.

Περιφερειακή πολιτική

Η Συνθήκη εδραιώνει την κοινωνική, οικονομική και εδαφική συνοχή της Ένωσης. Για πρώτη